

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

SPOLEČNICKÁ ŽALOBA

Plzeň 2021

Dominik Kubát

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Právnická fakulta

Katedra obchodního práva

Společnická žaloba

Diplomová práce

Vedoucí práce:

JUDr. Anna Outlá

Autor práce:

Dominik Kubát

PLZEŇ

2021

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Dominik KUBÁT**
Osobní číslo: **R18M0200P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Téma práce: **Společnická žaloba**
Zadávající katedra: **Katedra obchodního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Společnická žaloba jako pojem
3. Podání společnické žaloby
4. Jiné metody nahrazující společnickou žalobu uvnitř společnosti
5. Využití společnické žaloby v praxi
6. Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

- ČERNÁ, Stanislava, ed. *Obchodní korporace a ochrana slabší strany*. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Kolektivní monografie (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-755-2555-0.
- CHALUPA, Ivan, REITERMAN, David, GRINC, Jan. *Základy soukromého práva*. VII. Praha: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6
- ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Zákon o obchodních korporacích: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2017. Velké komentáře. ISBN 9788074005404
- PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-747-7
- DVORÁK, Tomáš. *Osobní obchodní společnosti ve světle rekonstrukce českého obchodního práva*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Vědecké monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-755-1
- DVORÁK, Tomáš. *Společnost s ručením omezeným*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4
- Zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník
- Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
- LASÁK, Jan. Žaloby minoritních společníků (akcionářů) aneb mají obchodní společnosti a jejich manažeri důvod k obavám? [online]. [cit. 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-minoritnich-spolecniku-akcionaru-aneb-maji-obchodni-spolecnosti-a-jejich-manazeri-duvod-k-obavam-68074.html>
- NEVRKLA, Luboš. Společnická žaloba dle zákona o obchodních korporacích [online]. [cit. 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecnicka-zaloba-dle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96985.html>

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Anna Outlá**
Katedra obchodního práva

Datum zadání diplomové práce: **31. března 2020**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2021**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.
vedoucí katedry

V Plzni dne 1. září 2020

Na tomto místě bych rád poděkoval své vedoucí diplomové práce, JUDr. Anně Outlé, za podporu a rady během vzniku práce. Dále bych rád poděkoval své rodině a mým blízkým přátelům za podporu během psaní této diplomové práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Společnická žaloba“ vypracoval samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Praze, dne 30.8.2021

.....
Dominik Kubát

Úvod	8
1. Společnická žaloba jako pojem a její účel	10
1.1 Společnická žaloba před rekonstrukcí	11
1.2 Rozdělení společenských žalob	13
2. Podání společnické žaloby	16
2.1 Aktivní legitimace	16
2.2 Problematika týkající aktivní legitimace ve vztahu s účastí ve společnosti	17
2.3 Problematika týkající informační asymetrie a vymezení práva na informace	19
2.4 Zastoupení společnosti v řízení	24
2.5 Problematika týkající se uhrazení soudního poplatku	25
2.6 Problematika týkající se nákladů právního zastoupení	28
2.7 Lhůty k podání společnické žaloby a promlčení	29
3. Problematika společnické žaloby	32
3.1 Reflexní škoda	32
3.1.1 Zákonná úprava a postoj soudů k reflexní škodě před účinností NOZ	32
3.1.2 Zákonná úprava dle NOZ	33
3.1.2 Aktivní a pasivní legitimace	34
3.1.3 Souběh řízení žaloby na náhradu reflexní škody a společnické žaloby	35
3.1.4 Problematika promlčecí lhůty ve vztahu k reflexní škodě a uplatnění nároku na náhradu škody	36
3.1.5 Přiznání a dopad náhrady reflexní újmy	37
3.2 Dokazování vzniku újmy	39
3.3 Zneužití společnické žaloby společníky	40
3.4 Účelnost řízení o společnické žalobě	42
4. Jiné metody nahrazující společnickou žalobu uvnitř společnosti	44
5. Využití institutu společnické žaloby v praxi, a pohled na to jak by se měla v budoucnu změnit	47
5.1 Hypotézy proč nejsou společnické žaloby využívány	49
5.2 Co je zapotřebí do budoucna změnit v souvislosti se společnickou žalobou	53
Závěr	57
Resumé	59

Úvod

Tématem této diplomové práce je společnická žaloba. Toto téma jsem si zvolil, protože jsem vždy byl fascinovaný obchodními společnostmi a zajímal se o to, jak fungují v reálném světě a právě společnická žaloba je velice podstatným institutem, a to z toho důvodu, že díky rekonstrukci obchodního práva z roku 2014 došlo k výrazným změnám v oblasti obchodních společností v českém právu. Tím bych chtěl vyzdvihnout jeden zásadní rozdíl u společností s ručením omezeným a to právě změnou v základním kapitálu společnosti, který před výše zmíněnou rekonstrukcí, byl 200.000,- Kč. V té době nový zákon č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních korporacích změnil výši základního kapitálu společností s ručením omezeným na pouhou 1,- Kč, což zapříčinilo obrovský nárůst množství společností s ručením omezeným a já bych touto prací chtěl vysvětlit co je vlastně institut společnické žaloby a jaké náležitosti je zapotřebí splnit.

Tato práce je strukturována do několika kapitol a podkapitol, ve kterých se zabývám od vymezení pojmu společnické žaloby, přes způsob aplikace společnické žaloby, dále se zabývám podáním společnické žaloby a veškeré problematiky, která je s podáním společnické žaloby pojí. Dále probírám samotnou problematiku institutu společnické žaloby, kde dopodrobna rozebírám reflexní škodu, a také zde rozebírám důkazní povinnost, kterou nese společník a řeším velice zásadní témata zneužití institutu společnické žaloby a také účelnost. Jednou ze závěrečných kapitol jsou metody, které nahrazují společnickou žalobu, a nakonec se zabývám využitím institutu společnické žaloby v praxi.

Mým cílem, je aby každý kdo si přečte tuto diplomovou práci, byl schopný pochopit co je vlastně institut společnické žaloby, jak funguje, a kdo a kdy ho může uplatnit, a také rozbor problematiky společnické žaloby. Toto téma není velmi populární, ale mě osobně přijde neuvěřitelně zajímavé, a chci touto prací přiblížit čtenáři problematiku společnické žaloby a jejímu podání. Největším problémem společnických žalob je, skutečnost, že tento institut je velice málo ošetřen ze strany zákonodárce, a existuje tak veliké množství problémů, které se vážou na institut společnické žaloby. Ale i přes veškeré problémy spojené s tímto institutem, jsem přesvědčen, že institut společnické žaloby je velice zásadním prostředkem, který má každý společník k dispozici, a může se pomocí něj bránit

před jednáním orgánu, který způsobil škodu společnosti, tím že nejednal s péčí řádného hospodáře nebo porušil své fiduciární povinnosti.

A doufám, že pokud by se čtenář této diplomové práce jednou ocitl v situaci, kdy by byl oprávněn podat společnickou žalobu, tak si na tuto práci vzpomene, a na základě ní bude vědět jak postupovat.

1. Společnická žaloba jako pojem a její účel

Vymezení institutu společnické žaloby můžeme nelézt v § 157 a následující zákona č. 90/2012 Sb. Zákon o obchodních společnostech a družstvech (dále jen „ZOK“). Společnická žaloba je ve své podstatě právo společníků umožňující domáhat se náhradu vzniklé újmy, kterou způsobil statutární orgán společnosti, který má na starosti obchodní vedení (obvykle jednatel), nebo osoby zmíněné v § 157 odst. 2 písm. a) a b), nebo splnění vkladové společnosti (ostatní společníci). Společnická žaloba někdy zvaná „actio pro socio“ nebo „ut singuli“ je prakticky brána jako žaloba ultima ratio, neboli žaloba, které by se mělo využít až po vyčerpání všech možností.¹

Zároveň tato žaloba spadá do takzvaných derivativních žalob, tj. žalob odvozených, to znamená, že jsou spojeny s podílem společnosti. Nicméně pravomoc podat společnickou žalobu má i dozorčí rada. Je zde velmi podstatné zmínit, že není podávána jménem osoby, která ji uplatňuje ale jménem společnosti. Institut derivativních žalob slouží jako rozšíření interních kontrolních mechanismů kapitálových obchodních společností jako je např. dozorčí rada, která má za úkol dohlížet na činnost orgánů, kterému přísluší obchodní vedení společnosti.²

Co se týká kapitálových společností tak jejich klasická struktura by z běžného hlediska neměla být problémová, co se normálního chodu týče, a to právě protože v případech uplatnění práva náhrady škody vůči třetí osobě zde nevzniká žádná komplikace. Ale v případě kdy dojde ke škodě právě činností statutárního orgánu společnosti, z důvodu porušení své fiduciární povinnosti kdy nejednal s péčí řádného hospodáře, která vyplývá z § 159 zákona č.89/2012 Sb. Občanský zákoník (dále jen „NOZ“), dochází tak ke komplikaci kdy společnost by měla uplatnit právo náhrady škody vůči výše zmíněnému orgánu, jelikož tuto pravomoc by měl uplatnit orgán, který danou situaci zapříčinil. Díky tomuto je velice pochybné, že by statutární orgán uplatnil toto právo právě proti konkrétnímu členu nebo sobě samému. Společnická žaloba tak slouží jako prostředek chránící podíl společníků na společnosti a umožňuje jim tak chránit

¹ (HAVEL, Bohumil. § 157 [Vymezení obsahu společnické žaloby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CÍLEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 379.)

² (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

svůj podíl a tím pádem i společnost samotnou. Jedná se tedy o nástroj, který společníkům umožňuje domáhat se následků zapříčiněných porušením péče řádného hospodáře.³

Dalším zásadním rozdílem je důkazní břemeno, které dle ustanovení § 4 odst. 1 ZOK, které říká že, „*Dává-li tento zákon společníkovi obchodní korporace možnost domáhat se za ni nebo proti ní nějakého práva, nese povinná osoba důkazní břemeno o tom, že se protiprávního jednání nedopustila, ledaže soud rozhodne, že to po ní nelze spravedlivě požadovat.*“⁴ A z toho vyplývá, že je důkazní břemeno přeneseno právě na povinnou osobu (tedy žalovaného), a ta musí prokázat, že se protiprávního jednání nedopustila. Toto je přesný opak toho, jak to funguje v civilním procesu, kde důkazní břemeno je zásadně na žalobci, který musí doložit důkazy, které potvrdí jeho tvrzení. Díky přenesení důkazního břemene se zvyšuje ochrana společníku a zároveň snižuje míra rizika, že by statutární orgán jednal v rozporu s péčí řádného hospodáře. I když je zde nutné podotknout, že obrácení důkazního břemene se už nevztahuje na výši škody a prokázání příčinné souvislosti mezi jednáním a škodou, v těchto případech se důkazní břemeno nese za žalobcem.⁵

1.1 Společnická žaloba před rekodifikací

Společnická žaloba fungovala jako institut, ještě před tím než nabyt zákon o obchodních korporacích účinnosti (ZOK). Můžeme tedy tento institut dohledat v zákoně č. 513/1991 Sb. obchodní zákoník. Tento institut byl implementován pomocí zákona č. 142/1996 Sb.⁶ A toto ustanovení opravňovalo společníka jednat jménem společnosti v občanském řízení v konkrétních případech. Jedná se o případy, kdy jednatel způsobil škodu společnosti, nebo pro případ kdy společník byl v prodlení se splacením vkladu. A toto právě mělo řešit problémy, kdy společník, který byl v prodlení se splacením vkladu a byl zároveň jednatel

³ (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

⁴ (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 4)

⁵ (HAVEL, Bohumil. § 157 [Vymezení obsahu společnické žaloby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 379.)

⁶ (Zákon č. 142/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, Čl. II)

společnosti v tomto případě tak, bylo vysoce nepravděpodobné, že by jednatel domáhal splacení vkladu sám proti sobě.⁷

Než došlo k implementaci tohoto institutu tak společníci mohli pouze odvolat jednatele a to na základě svolání valné podle ustanovení § 129 odst. 2 obchodního zákoníku, které říká, že „*Požádat o svolání valné hromady mohou společníci, jejichž vklady dosahují alespoň 10 % základního kapitálu. Nesvolají-li jednatele valnou hromadu do jednoho měsíce od doručení jejich žádosti, jsou společníci oprávněni svolat ji sami. Nemá-li společnost jednatele, je oprávněn svolat valnou hromadu kterýkoli společník.*“.⁸ Ovšem zde se podotýkáme s problémem, že pokud společníci neměli dostatečný počet hlasů, tak jedině čeho se mohli domáhat, je ukončení jejich účasti ve společnosti na základě § 148 obchodního zákoníku.⁹

V lednu roku 2001 nabyla účinnosti novela, která k 1. odstavci § 131a, přidala zákaz, který stanovil, že pouze společník, který podal žalobu společníka, může v řízení činit úkony za společnost a jejím jménem. Tímto ustanovením se mělo docílit, tomu aby nedocházelo ke zpětvzetí žaloby, ze strany jednatele společnosti, který předtím takto mohl, vzít zpět tuto žalobu protože měl oprávnění jednat za společnost. I když je zde dobré zmínit, že toto pravidlo předtím stanovila judikatura. A touto novelou bylo toto pravidlo pouze implementováno do zákona.¹⁰

Na základě výše uvedeného, je vidět jakým způsobem byl poprvé přidán institut společnické žaloby, a také jakým způsobem se měnil postupem času. Z výše uvedeného je zřejmé, že před květnem roku 1996 neměli společníci, žádný způsob, jak se bránit proti jednání jednatele, které zapříčinilo vznik škody společnosti. A když poprvé tento institut přidán tak byl velice obecný, a zmiňoval pouze případy, které zákonodárce považoval za běžné v tehdejší době. Jak je z díky § 131a obchodního zákoníku zřejmé tak se vůbec nepočítalo s tím, že by mohl škodu společnosti způsobit někdo jiný než právě jednatel nebo společník, který byl v prodlení se splacením vkladu. Pokud tedy tento institut srovnáme s

⁷ (ŠTENGOVÁ, Ivana. § 131a [Žaloba společníka]. In: ŠTENGOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. Obchodní zákoník. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 456.)

⁸ (Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník, § 129)

⁹ (ŠTENGOVÁ, Ivana. § 131a [Žaloba společníka]. In: ŠTENGOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. Obchodní zákoník. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 456.)

¹⁰ (ŠTENGOVÁ, Ivana. § 131a [Žaloba společníka]. In: ŠTENGOVÁ, Ivana, PLÍVA, Stanislav, TOMSA, Miloš a kol. Obchodní zákoník. 13. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 456.)

nynější právní úpravou, je vidět jak daleko zákonodárce od té doby došel, a snaží se pokrýt téměř každý aspekt, který může způsobit nějaký problém. I když v dalších kapitolách se budu touto problematikou zabírat, a bude vidět, že aby byla úprava společnické žaloby perfektní, bude zapotřebí ještě mnoho změn.

1.2 Rozdělení společenských žalob

Společnická žaloba v ustanovení § 157 není jen vymezena ale také rozdělena do na několik druhů a to právě podle toho vůči komu je společnická žaloba uplatněna.

První je žaloba proti členovi orgánu společnosti tj. jednatele popř. jednatelů. Je to žaloba, která je mířená proti jednatele, který svým jednáním způsobil společnosti újmu. Jelikož je to v celku nespecifické a ze zákona není jasné, zda se to vztahuje pouze na porušení péče řádného hospodáře, nebo i porušení fiduciárních povinností což je v celku širší řada okolností. Například porušení zákazu konkurence jako takové nespadá do péče řádného hospodáře a pro to pokud by to bylo to bráno v užším pojetí tj. vztahovalo by se to pouze na porušení péče řádného hospodáře a nedala by se vzniklá škoda domáhat uplatněním společnické žaloby, což by postrádalo smysl. Ale jak jsem již výše zmiňoval, měla by být společnická žaloba být užita až jako ultima ratio a proto nabízí § 53 odst. 3 možnost vzniklou újmu vypořádat dle smlouvy uzavřené s povinnou osobou, ale pouze pokud to schválila kvalifikovaná většina nejvyššího orgánu společnosti. Toto by ale neplatilo, pokud by soud prohlásil usnesení nejvyššího orgánu za neplatné.¹¹ Žaloba proti členovi dozorčí rady se bude řídit stejným způsobem jako proti jednatele.¹²

Druhá je žaloba proti vlivné osobě, kde se může domáhat náhradu újmy, kterou způsobil vlivná osoba dle § 71 odst. 1 ZOK a nezprostila se povinnosti hradit újmu dle § 72 ZOK.

Třetím druhem je žaloba proti společníkovi.¹³ Tato žaloba je mířena na nesplnění vkladové povinnosti společníka, která společníkovi vyplývá z § 17

¹¹ § 53 odst. 4 ZOK

¹² (HAVEL, Bohumil. § 157 [Vymezení obsahu společnické žaloby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 381.)

¹³ § 157 odst. 2 písm. c) a d) ZOK

ZOK nebo na uplatnění práva společnosti na vyloučení společníka ze společnosti soudem dle ustanovení § 204 ZOK, které uvádí že, „*Společnost se může domáhat u soudu vyloučení společníka, který porušuje zvláště závažným způsobem svou povinnost, ačkoliv byl k jejímu plnění vyzván a na možnost vyloučení písemně upozorněn; tím není dotčen § 151.*“.¹⁴ Před novelizací ZOK se tato žaloba na vyloučení společníka ze společnosti dala použít pouze na případ, že společník nesplnil svou vkladovou povinnost. Díky novelizaci došlo tedy k rozšíření působnosti žaloby. Nicméně společnická žaloba proti jednateli určená k vyloučení společníka, má jeden celkem podstatný háček. A to že rozhodnutí o vyloučení společníka spadá do působnosti valné hromady, díky tomu může společník, který chce uplatnit tuto žalobu postupovat tak, že předloží tento návrh valné hromadě a ta se rozhodne, zda žalobu uplatní. V případě že se valná hromada rozhodne uplatnit tuto žalobu, musí jednatel bez zbytečného odkladu žalobu podat. Pokud tak neučiní, může ji podat společník.¹⁵

Z teoretického hlediska bychom zde mohli zakomponovat i žaloby proti dalším osobám, nebo-li osobám, které nejsou přímo vyjmenovány v § 157. I přes skutečnost, že likvidátor není přímo jmenován jako osoba, proti které by se dala uplatnit společnická žaloba, dá se tu navrhnout fakt, že společnické žaloby jako takové jsou určeny na ochranu před jednáním statutárních orgánů, které je v rozporu s fiduciárními povinnostmi nebo nejednal s péčí řádného hospodáře. Dle § 193 NOZ likvidátor nabývá působnosti statutárního orgánu a za výkon funkce odpovídá stejně jako člen statutárního orgánu, a tento fakt utvrzuje § 62 odst. 1 ZOK „*Na osobu, která se fakticky nachází v postavení člena voleného orgánu, přestože jím není, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má, se použijí ustanovení tohoto zákona o nepřípustnosti konkurenčního jednání a ustanovení občanského zákoníku a tohoto zákona o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti.*“.¹⁶ Na základě výše

¹⁴ (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 204)

¹⁵ (HAVEL, Bohumil. § 157 [Vymezení obsahu společnické žaloby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 381.)

¹⁶ (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 62)

uvedeného se dá dojít k závěru, že dle výkladu zákona by se měla dát uplatnit společnická žaloba i proti likvidátorovi.¹⁷

¹⁷(HAVEL, Bohumil. § 157 [Vymezení obsahu společnické žaloby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 381.)

2. Podání společnické žaloby

V této kapitole se budu zabývat problematikou spojenou s podáním společnické žaloby, včetně aktivní a pasivní legitimace, zastoupení společnosti, problematiku spojenou s hrazením soudních poplatků a právního zastoupení a problematikou spojenou s promlčecími lhůtami.

2.1 Aktivní legitimace

Samotná aktivní legitimace přímo vyplývá z § 157 odst. 1. „*Každý společník je oprávněn domáhat se za společnost náhrady újmy proti jednateři nebo splnění jeho případné povinnosti plynoucí z dohody podle § 53 odst. 3 a v těchto řízeních společnost zastupovat; to platí obdobně pro následný výkon rozhodnutí.*“¹⁸ Aktivní legitimace tedy připadá všem společníkům, za předpokladu, že splnili svou vkladovou povinnost. I když je technicky aktivně legitimovaná právě společnost, protože jejím jménem ji podává společník, dá se tak říct, že aktivní legitimaci má každý společník.

Aby mohl společník společnosti s ručením omezeným uplatnit společnickou žalobu, a tím se domáhat náhrady újmy vzniklé společnosti, nemusí mít žádný stanovený minimální podíl ve společnosti, jak je tomu u derivativních žalob akciových společností¹⁹, stačí, aby podíl byl například 1 Kč z celkového základního kapitálu X milionů. Nicméně aby společník společnosti s ručením omezeným mohl uplatnit společnickou žalobu, musí o svém záměru informovat dozorčí radu, pokud byla zřízena, a v případě že žaloba směřuje proti jiné osobě, než jednateři musí o svém záměru informovat všechny jednatele.²⁰ Toto jen podtrhuje fakt, že společnická žaloba by měla být využita jako prostředek ultima ratio. Jelikož společnická žaloba může mít zásadní zásah do fungování společnosti, funguje informační povinnost jako způsob, kterým může společnost žalobě předejít pomocí přijetí nápravného opatření.²¹

¹⁸ (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 62)

¹⁹ viz § 365 a 371 ZOK

²⁰ Viz § 158 ZOK

²¹ (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

Z textu zákona zároveň vyplývá, že aktivní legitimaci má i dozorčí rada. § 158 ZOK říká, že před uplatněním společnické žaloby dle § 157 ZOK o svém záměru společník informuje dozorčí radu, byla-li zřízena. Na to navazuje § 159 ZOK, který přímo zmiňuje, že společník může společnickou žalobu uplatnit za informovaný orgán pouze v případě, že ji informovaný orgán neuplatnil sám bez zbytečného odkladu. Na základě tohoto je zřejmé, že dozorčí rada je aktivně legitimována, ale zároveň nám z tohoto vyvstanou další otázky. Jelikož vymezení lhůty uvedené v § 159 je definováno vágně, je velice složité tuto lhůtu přímo určit a posoudit. Je z toho zřejmé, že se tato lhůta bude muset posuzovat různě v různých případech, jelikož dozorčí rada stále musí postupovat s péčí řádného hospodáře, a musí nejdříve prověřit fakta týkající se skutečností, které měli způsobit újmu. Z tohoto můžeme vyvodit, že si dozorčí rada bude muset vyžádat veškeré podklady, aby mohla posoudit, zda doopravdy došlo k újmě, která může být vymáhána na základě společnické žaloby, a to samo se může zásadně lišit případ od případu. Soud na základě tohoto důvodu, by měl vždy zkoumat, jestli byla dozorčí radě poskytnuta dostatečná doba na to, aby učinila informované rozhodnutí. Pokud by soud zjistil, že nebyla poskytnuta dostatečná lhůta, došlo by k zamítnutí společnické žaloby, protože společník neměl právo žalobu podat.²²

Zákonná povinnost informovat dozorčí radu dle § 157, tak slouží nejen jako prostředek zajištění, aby byla společnická žaloba podána až jako poslední možnost, ale zároveň tak dává možnost dozorčí radě podat tuto žalobu, v případě, že je opodstatněná. Z finančního hlediska by měl společník poskytnout dozorčí radě dostatečný čas, aby mohla zjistit situaci a mohla podat společnickou žalobu sama. Hlavním důvodem jsou právě soudní poplatky a poplatky za právní zastoupení, kterými se budu zabývat v následujících kapitolách.

2.2 Problematika týkající aktivní legitimace ve vztahu s účastí ve společnosti

Aktivní legitimace jako taková se ve vztahu se společnickou žalobou může velice komplikovat, a to právě pokud dojde k zániku účasti společníka ve společnosti v průběhu řízení. Další komplikací v aktivní legitimaci je, situace kdy

²² (HAVEL, Bohumil. § 158 [Oznámení záměru orgánu společnosti]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 382.)

dojde vzniku škody společnosti před tím, než společník nabytí účasti ve společnosti.

Prvním případem je problematika aktivní legitimace společníka ve vztahu se zánikem účasti společníka ve společnosti v průběhu řízení. Na tuto problematiku se dá nahlížet dvěma způsoby.

Dle prvního způsobu je aktivní legitimace velice úzce spojena s účastí ve společnosti. A z tohoto by vyplývalo, že pokud došlo k zániku účasti společníka ve společnosti, ztrácí s tím zároveň i aktivní legitimaci. V tomto případě, je to bráno tak, že když došlo ke ztrátě účasti ve společnosti, nemá společník žádný důvod společnickou žalobu podávat, protože již nemá majetkový podíl ve společnosti a výsledek řízení na něj nebude mít žádný dopad.²³ Touto otázkou se bude zabývat i jedna z následujících kapitol týkajících se zastoupení v průběhu řízení.

Druhý způsob je brán z hlediska veřejnoprávního přístupu k obchodní společnosti, kde jde o tzv. „*obecný zájem*“ na plnění fiduciárních povinností obchodní společnosti. Z tohoto by se dalo vyvodit, že společník by mohl pokračovat v soudním řízení o společnické žalobě proti členu statutárního orgánu, i v případě kdy již nemá účast ve společnosti, protože mu jde stále o ochranu společnosti, i když to nebude mít na jeho majetkovou podstatu žádný dopad.²⁴

Nicméně zde záleží na tom, jak se k danému problému postaví soud. Z tohoto důvodu bych zde rád uvedl rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. Zář 2008, se sp. zn. 29 Cdo 2154/2007, které uvedlo, že „*Jestliže oprávněná osoba poté, co podala návrh, ztratí postavení opravňující ji k jeho podání, přestává pro ni platit zákonem přiznaná aktivní legitimace v řízení, která je zákonem vázána právě na její postavení ve společnosti. [...] Jestliže může mít rozhodnutí valné hromady dopad na poměry navrhovatele založené jeho vztahem ke společnosti i poté, co ztratil postavení zakládající jeho aktivní legitimaci v době podání návrhu, bylo by v rozporu s účelem posuzovaného ustanovení odepřít mu aktivní legitimaci v řízení. Jeho právní zájem (vyplývající původně z jeho postavení ve společnosti) na rozhodnutí o případné protiprávnosti usnesení valné*

²³ (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

²⁴ (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

*hromady ztrátou postavení, opravňující ho k podání návrhu, nepominul.*²⁵. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR by se dalo přenést i aktivní legitimaci společnické žaloby. Nejvyšší soud zde tedy zastává takový postoj, že co se týče problematiky aktivní legitimace tak je důležité vždy posoudit právní zájem, ale zároveň se dá říci, že s velkou pravděpodobností by to pro společníka, který ztratil účast ve společnosti, znamenalo, že jelikož již nemá majetkovou účast ve společnosti, nemůže být nadále aktivně legitimován, protože dané rozhodnutí by nemělo žádný dopad pro daného společníka.

Druhým případem je problematika aktivní legitimace společníka ve vztahu se vznikem účasti ve společnosti, až po vzniku újmy společnosti zapříčiněnou porušením fiduciární povinnosti. Kdybychom opět vycházeli z rozhodnutí Nejvyššího soudu výše, můžeme dojít k závěru, že společník, který nabyl účast ve společnosti až po vzniku újmy, by měl být aktivně legitimován, a to protože na základě rozhodnutí soudu by došlo k majetkové změně na jeho podílu (došlo by ke zvýšení). Tento závěr se dá podpořit rozhodnutím Nejvyššího soudu ze dne 24. června 2009, se sp. zn. 29 Cdo 4354/2008. který uvádí, že „*Uvedený závěr se obdobně prosadí i v případech, kdy určitá osoba nabude postavení opravňující k podání návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady až po přijetí napadaného usnesení. Ani zde nelze takové osobě upřít obecně možnost podat návrh na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, neboť i tato osoba může být usnesením valné hromady přímo dotčena na svých právech.*“²⁶ Na základě tohoto rozhodnutí je zřejmé, že se k věci aktivní legitimace společníka, který nabyl účast ve společnosti až po vzniku újmy, staví stejně jako v prvním případě, a to tak, že hraje roli, jestli bude rozhodnutí mít dopad na majetkovou podstatu společníka.²⁷

2.3 Problematika týkající informační asymetrie a vymezení práva na informace

V předchozí kapitole jsem se zabýval problematikou aktivní legitimace v případech, kdy společník ztratil účast ve společnosti v průběhu a v případech

²⁵ (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2154/2007)

²⁶ (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4354/2008)

²⁷ (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

kdy společník nabyl účast ve společnosti, až po té co vznikla společnosti újma, ale již jsem nezmínil, že k tomuto tématu se váže ještě jeden problém a tím je informační asymetrie, nicméně problematika informační asymetrie se nevztahuje pouze na výše uvedené případy. Informační asymetrie, může být obrovským problémem pro využití společnické žaloby v praxi. I když na první pohled jsou na tom společníci společnosti s ručením omezeným mnohem lépe než společníci akciových společností, stále tu může docházet ke komplikacím během získávání podkladů pro uplatnění společnické žaloby, které blíže nastíním v této kapitole.

Vymezení práva na informace společnosti s ručením omezeným je stanoveno v § 155 ZOK a je pojato širě jak u akciové společnosti. Jedním z důvodů pro širší pojetí je fakt, že společnost s ručením omezeným stojí na pomezí kapitálové a osobní obchodní společnosti. A zároveň se u společnosti s ručením omezeným předpokládá, že se společníci budou podílet na chodu společnosti na rozdíl od akciové společnosti.²⁸

Právo na informace je spojené se statusem ve společnosti s ručením omezeným. Tudíž i pro případ, že by společník měl podíl ve společnosti, který nemá hlasovací práva, nesmí mu být právo na informace odepřeno, práva na informace mohou být omezena ve vztahu s druhem podílu ve společnosti, nicméně nesmí dojít k úplnému odepření tohoto práva. Těto fakt potvrzuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. dubna 2020, se sp. zn. 27 Cdo/2708/2018, který říká „*Společníci si mohou ve společenské smlouvě upravit právo na informace odlišně od zákona. Mohou je pro všechny či jen některé druhy podílů zúžit (např. tak, že někteří společníci nebudou mít právo na informace chráněné jako obchodní tajemství), mohou je naopak rozšířit či mohou stanovit přesnější pravidla pro poskytování informací. Úprava ve společenské smlouvě však musí respektovat základní smysl a účel tohoto práva; neměla by proto společníkovi fakticky znemožnit podílet se na řízení společnosti, resp. realizovat další, zákonem přiznaná práva, která mu společenská smlouva nemůže odejmout.*“²⁹ Toto právo slouží jako nástroj, který společník může použít, aby byl schopný kontrolovat činnost společnosti a s tím spojenou hodnotu jeho podílu ve společnosti. I když je dobré zmínit, že zde dochází k informační asymetrii mezi

²⁸ (GÜRLICH, Richard. Společnost s ručením omezeným – právo společníka na informace, společnická žaloba, právo společníka na podíl na zisku. Novinky z rekodifikace - advokátní kancelář GÜRLICH & Co., 2014, č. 13, s. 1)

²⁹ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2708/2018)

společníkem a jednatelem. Je zřejmé, že společníci, by měli mít snahu tuto asymetrii omezit na základě § 155 ZOK, který jim umožňuje upravit, právo na informace a rozšířit jej o informace, které obvykle nejsou součástí, tím že si stanoví úpravu práva na informace ve společenské smlouvě. Domnívám se, že by zde mohl vyvstat problém, pokud má společnost uvedeno ve společenské smlouvě, že společenskou smlouvu může měnit na základě rozhodnutí i valná hromada, což je naprosto běžná praxe. Z toho důvodu, že například při běžné změně jednatele je zapotřebí změnit společnickou smlouvu. Tím jsem se snažil narazit na problematiku změny společenské smlouvy, která může v tomto případě být změněna buď dohodou všech společníků, nebo rozhodnutím valné hromady. Z tohoto důvodu nám může vzniknout komplikace, co se práva na informace týče, kdy si z teoretického hlediska může valná hromada upravit společnickou smlouvu, aby omezila toto právo společníkům. Je v celku jasné, že tento problém asi nebude úplně běžný, ale jelikož aby mohli společníci změnit společnickou smlouvu, musí se všichni dohodnout a pokud by se například většinový společník rozhodl, že tomu bude bránit tak může. A k tomu jen fakt, že společníci si volí jednatele společnosti, může tento problém prohloubit, kdy menšinový společník nemá jak se bránit proti omezení jeho práva na informace, pokud si to tak většinový společník přeje.³⁰

Ale to jsem trochu odbočil do čistě teoretického případu, nyní zpět k právu na informace. Co se týče práva na informace, tak jsou vymezeny ty informace, které společnost nemusí společníkovi sdělit, a těmi jsou například veřejně dostupné informace, a také jsou zde informace, které nesmí poskytnout, protože se jedná o informace utajované dle jiného právního předpisu. Dále považuji za podstatné, aby si každá společnost ve společenské smlouvě více specifikovala pojem „*doklady společnosti*“³¹, protože tento pojem se dá interpretovat různými způsoby. Toto považuji za podstatné ve vztahu k podání společnické žaloby, jelikož, v případě necháme-li interpretaci otevřenou, může dojít k omezení práva společníka k získání právě těch dokumentů, které by mohly obsahovat informace o tom, že mu z daného jednání vzniká aktivní legitimace podat společnickou žalobu. Jako příklad bych zde uvedl, že při výkladu pojmu doklady společnosti si

³⁰ (HAVEL, Bohumil. § 155 [Vymezení práva na informace]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 374.)

³¹ Viz § 155 ZOK

představím, veškeré podklady související s hospodařením společnosti, včetně například účetní uzávěrky, ale už bych tam nejspíš nezařadil prepisy z jednání statutárních orgánů, ve kterých bych očekával, že bude nejspíše schovaná informace, která by mohla vézt k aktivní legitimaci.

Právo na informace podle § 155 ZOK může společník uplatnit jak na zasedání valné hromady, tak mimo ni, a z toho nám prakticky vyplývá, že může společník požadovat po jednatele informace prakticky kdykoliv, pokud to není upraveno ve společnické smlouvě. Nicméně se zde musí stanovit hranice, aby nedocházelo k tzv. „šikanóznímu“ jednání, které zmiňuje například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2011, se sp. zn. 29 Cdo 3704/2009, které říká že, *„Přitom právo na zpřístupnění dokladů společnosti nesmí společník – stejně jako jakékoli jiné právo – vykonávat šikanujícím způsobem, tj. takovým způsobem, který by společnost omezoval v činnosti, případně jí způsoboval nepřiměřené náklady. Na druhou stranu ani společnost nesmí postupovat šikanujícím způsobem při odepření tohoto práva.“*³² Společník tedy nemá pouze právo na informace, ale také právo nahlížet do dokladů a kontrolovat je. V případě, že by společník chtěl tyto práva uplatnit, musí požadovat přístup k informacím skrze jednatele, nicméně nic nebrání, aby jednatel tuto povinnost přenesl na jiný orgán nebo zaměstnance, pokud se tím neporuší odpovědnost jednatele adekvátně reagovat na tuto žádost. Výklad zákona nám zde vytváří problematiku týkající se informační asymetrie společníka ve vztahu s dozorčí radou, byla-li zřízena. Protože společník nemůže přímo požadovat přístup k informacím z jednání dozorčí rady, musí tak činit skrze jednatele, nebo je zapotřebí, aby tento fakt by upraven ve společnické smlouvě. Na tento problém narážím, z důvodu, že by újmu vzniklou společností mohla zapříčinit i dozorčí rada porušením její fiduciární povinnosti. A v tomto, konkrétním případě by se informace opravňující společníka k podání společnické žaloby, budou vyskytovat právě na prepisu jednání dozorčí rady. Dále je podstatné zmínit, že v případě, že společník obdrží vyžádanou informaci, můžou ji po něm ostatní společníci také požadovat.³³

A nakonec bych zde zároveň rád podotknul fakt, že společník může uplatnit právo na informace skrze jeho zástupce, ale to pouze v případě, že třetí

³² (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009)

³³ (HAVEL, Bohumil. § 156 [Odmítnutí informace a jeho soudní přezkum]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 377.)

osobu zaváže stejnou mlčenlivostí, jakou má společník sám, a tuto skutečnost musí doložit. Ale problém je ten, že ze zákona společník není vázán žádnou mlčenlivostí, a pokud to není jinak upraveno ve společenské smlouvě. Aby se předešlo tomuto problému tak se domnívám, že se mlčenlivostí rozumí povinnost loajality, která vychází z § 212 NOZ odst. 1, a ten říká že, „*Přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy.*“³⁴. Na základě tohoto se dá usoudit, že společník je tímto vázán nepoužívat informace týkající se společnosti, způsobem, který by mohl způsobit újmu společnosti.³⁵

Je zde zároveň podstatné zmínit, že v případě kdy společník využije svého práva na informace vůči jednatelem, může jednatel poskytnutí informace odmítnout buď zčásti, nebo zcela pokud se jedná o utajovanou informaci podle jiného právního předpisu³⁶ nebo pokud je požadovaná informace veřejně dostupná. Nicméně z teoretického hlediska může odmítnout poskytnout informace i v případě, že by žádost společníka byla „šikanózní“, nebo byla v rozporu s organizačními pravidly. V případě sporu, může společník podat návrh k soudu, aby tuto situaci vyřešil, ale má na to stanovenou zákonnou lhůtu, která je v ustanovení § 156 odst. 2, je to 1 měsíc ode dne oznámení o odmítnutí.³⁷

I když jsem téma práva na informace zde rozebral v celku podrobně, stále tu existuje problematika týkající se společníka v řízení o společnické žalobě, který v průběhu řízení ztratil účast ve společnosti. V případě že by soud rozhodl, že může pokračovat v řízení jako osoba zastupující společnost, došlo by zde ke značné komplikaci, a tím mám na mysli právo na informace, které automaticky s ukončením účasti ve společnosti také zaniká. Abych to vše shrnul, zastávám názor, že problematika informační asymetrie, je asi nejzásadnější problém bránící společníkům v podání společnické žaloby. A domnívám se, že je to právě na společnicích společnosti, aby si právo na informace co nejlépe ošetřili ve společnické žalobě, a jelikož jde opravdu o komplexní problematiku, doporučoval

³⁴ (Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 212)

³⁵ (HAVEL, Bohumil. § 156 [Odmítnutí informace a jeho soudní přezkum]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 377.)

³⁶ viz § 156 odst. 1 ZOK

³⁷ (HAVEL, Bohumil. § 156 [Odmítnutí informace a jeho soudní přezkum]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 376.)

bych, aby si společník tuto problematiku nechal vyřešit advokátem, u kterého je pravděpodobné, že díky jeho právnímu vzdělání a orientaci v právním jazyce, velice precizně podchytil tyto skutečnosti, a tím omezil pravděpodobnost, že společník nebude mít přístup k dokumentům opravňující ho k podání společnické žaloby.

2.4 Zastoupení společnosti v řízení

Na aktivní legitimaci, o které jsem mluvil v bodu 2.2 této práce, se vážou i otázky týkající se zastoupení společnosti v řízení. Otázky týkající se zastoupení společnosti v řízení o společnické žalobě, byly před novelizací ZOK, který přidal druhou a třetí větu k § 160 ZOK, podstatně složitější.³⁸

Jak jsem zmiňoval tak společnickou žalobu podává společník, ale je podána jménem společnosti a tím pádem se společník stává zástupcem společnosti. Avšak je zapotřebí zmínit, že společník má povinnost prokázat před soudem svou aktivní legitimaci, která ho k zastupování společnosti ve věci společnické žaloby opravňuje. Oprávnění společnost v řízení o společnické žalobě nám upravuje § 21 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen OSŘ). Dle § 21 odst. 2 OSŘ je společník oprávněn zastupovat společnost jejím jménem, a to jelikož zvláštní zákon upravuje tuto situaci, tím je samozřejmě myšlen § 157 odst. 1 ZOK. Co se týká povinnosti společníka prokázat před soudem svou aktivní legitimaci tak ta vyplývá z § 21 odst. 5. I když v zákoně nikde není ustanoveno, že může společnost společník zastupovat společnost pomocí třetích osob (např. advokát), není to zapotřebí, jelikož to dle důvodové zprávy vlády k ZOK plyne z povahy věci. *„Zákon neustanovuje, že společník může toto právo vykonávat pomocí třetích osob (auditor, advokát apod.), jelikož to plyne z povahy věci.“*³⁹

Ze zákonné úpravy § 160 ZOK, je zřejmé, že společnost ve věci společnické žaloby může zastupovat pouze společník, nebo jeho právní nástupce. Ustanovení § 160 ZOK, i když to nemusí na první pohled být zřejmé, slouží jako ochrana před tím, aby v případě, že dojde k zániku účasti společníka ve

³⁸ (HAVEL, Bohumil. § 160 [Zástupčí nástupnictví právního nástupce společníka]]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 383.)

³⁹ (Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), č. 90/2012 Dz)

společnosti, nemohl statutární orgán nastoupit do řízení za něj a tuto žalobu vzít zpět. Jak jsem již výše zmínil v problematice týkající se aktivní legitimity, tak zde je stále problém, že v případě když ztratí svou účast ve společnosti v průběhu řízení, tak může pokračovat v řízení a nadále zastupovat společnost, a to v případě, že prokáže svůj právní zájem, což bude z praktického hlediska velice komplikované, protože společně se zánikem podílu, mu zanikl právní zájem ve formě majetkové hodnoty podílu. I když z první věty § 160 ZOK „*Přestane-li být společník, který společnickou žalobu podal, společníkem, zastupuje v řízení společnost jeho právní nástupce.*“⁴⁰ je zřejmé, že pokud dojde k zániku účasti společníka ve společnosti, může v řízení stále pokračovat jeho právní zástupce, a toto ustanovení tak pouze prokazuje, že společnická žaloba má sloužit jako prostředek ochrany společnosti a ne společníka. Novelizace tohoto ustanovení provedená zákonem č. 33/2020 Sb. řeší problém, kdy žalobce přestane být společníkem, a řeší to dvěma různými způsoby. Prvním způsobem je, že umožní žalobci, který přestal být společníkem, možnost pokračovat v řízení a nadále zastupovat společnost ať už sám nebo prostřednictvím právního zástupce, ale to pouze v případě, že prokáže svůj právní zájem. V případě, že svůj právní zájem nedokáže uplatnit, nastává druhý způsob. Soud stanoví lhůtu 3 měsíců ode dne vyvěšení rozhodnutí na úřední desce, s poučením že ostatní společníci mohou v této lhůtě vstoupit do řízení a minulého žalobce nahradit a pokračovat tak v řízení. Ale je zde nutné zmínit, že toto rozhodnutí se společníkům nedoručuje, protože nejsou účastníky řízení, a je pouze zveřejněno na úřední desce. Nicméně z dikce zákona se domnívám, že tyto dvě nové situace nastanou pouze v případě, kdy společník zastupoval společnost sám a bez právního zástupce.⁴¹

2.5 Problematika týkající se uhrazení soudního poplatku

Nyní se přesuneme s k problematice týkající se soudního poplatku ve spojitosti s podáním společnické žaloby. V obvyklém případě, jsou jasně stanovená pravidla, které vychází z dikce zákona č. 549/1991 Sb. o soudních

⁴⁰ (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 160)

⁴¹ (HAVEL, Bohumil. § 160 [Zástupčí nástupnictví právního nástupce společníka]]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 383.)

poplatcích (dále jen „zákon o soudních poplatcích), ale v případě společnické žaloby zde může docházet ke komplikacím.

Z § 4 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích máme jasně stanovené, že poplatková povinnost vzniká spolu s podáním žaloby. Na základě tohoto je tedy zřejmé, že podáním společnické žalobě vzniká poplatková povinnost, a zde nám vyvstává první otázka. Komu vzniká poplatková povinnost za podání společnické žaloby. Na tuto otázku můžeme snadno odpovědět, a tuto odpověď najdeme v § 2 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích, poplatníkem soudního poplatku bude navrhovatel. Nicméně zde nám vzniká první problém, jak určíme kdo je považován za navrhovatele, je jím společnost protože se žaloba podává jejím jménem, nebo je jím společník protože k podání žaloby má aktivní legitimaci, a díky tomu žalobu podává.

V případě kdyby poplatková povinnost vznikla společníkovi, mohlo by to velice zkomplikovat podání žaloby, nebo dokonce i vést k tomu, že by společník nemohl žalobu vůbec podat. A to právě tím jak je soudní poplatek vyměřen. Soudní poplatek je vyměřen na základě přílohy k zákonu o soudních poplatcích, kterou je sazebník poplatků. Společnická žaloba bude spadat do položky 1, tedy jedná se o poplatek na zahájení občanského soudního řízení, jehož předmětem je peněžité plnění.⁴² Zde se výše soudního poplatku vypočítává na základě výše peněžitého plnění, které je předmětem řízení, a to do 3 různých výší. Zaprvé do částky 20.000,- Kč je výše poplatku 1.000,- Kč. Zadruhé se jedná o částku vyšší než 20.000,- Kč až do 40.000.000,- Kč, v tomto případě je výše poplatku 5% z předmětné částky. A za třetí se jedná o částku vyšší než 40.000.000,- Kč, a v tomto případě je výše poplatku 2.000.000,- Kč a 1% z částky přesahující 40.000.000,- Kč, ale maximálně do výše částky 250.000.000,- Kč.

Na základě tohoto výčtu částek ze sazebníku poplatků je zřejmé, že do první kategorie pravděpodobně nebude společnická žaloba nikdy spadat, protože pro společnost by toto byla zanedbatelná částka, proto se budeme spíše soustředit právě na druhou a třetí kategorii, kde je zřejmé že soudní poplatky v těchto případech budou velice vysoké, a to v rádech tisíců, desetitisíců, statisíců a u velkých společností by se mohlo jednat až o miliony. Ale nejjednodušší asi bude si toto uvést na příkladu. Společnosti vznikla újma ve výši 20.000.000,- Kč a byla

⁴² (Zákon č. 549/1991 Sb., České národní rady o soudních poplatcích, Příloha)

podána společnícká žaloba, v tomto případě by to spadalo do druhé kategorie, takže by výše poplatku byla 5% z předmětné částky, tedy 1.000.000,- Kč. Z tohoto hlediska, by mohla poplatková povinnost znamenat značnou překážku pro společníka. A i přes to, že dle výkladu § 2 odst. 1 písm. a) zákona o soudních poplatcích, se dá jasně vyvodit, že poplatníkem je společnost protože se žaloba podává jejím jménem. Můžou zde vzniknout komplikace s uhrazením poplatku, a to protože finanční vedení společnosti obvykle spadá právě do působnosti jednatelů společnosti, a jelikož je tato žaloba mířena právě proti nim, může dojít k situaci, kdy by společnost odmítla zaplatit soudní poplatek, a neuhrazení soudního poplatku by vedlo k zastavení řízení, a tím pádem by společník neměl jak tuto žalobu reálně uplatnit pokud by soudní poplatek neuhradil sám. Naštěstí na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. Března 2003, se sp. zn. 29 Odo 871/2002, je poplatníkem za společníckou žalobu právě společnost, protože je žaloba podána jejím jménem, a vzniká jí povinnost soudní poplatek zaplatit. *„V případě, že společník společnosti s ručením omezeným využije práva založeného § 131a ObchZ⁴³ a podá jménem společnosti žalobu o náhradu škody proti jednateři, je povinností společnosti soudní poplatek ohledně této žaloby zaplatit. Jestliže jej zaplatí sám společník, žalující jménem společnosti, jedná se o bezdůvodné obohacení společnosti.“*⁴⁴ Pokud by tedy došlo k situaci, že společník doopravdy musel uhradit soudní poplatek sám, došlo by tím k bezdůvodnému obohacení společnosti, společníkovi by tak vznikl nárok na vydání bezdůvodného obohacení na základě § 2991 NOZ.

Ale na tuto problematiku se dá nahlížet i ze strany společnosti, protože jak jsem výše uvedl, výše soudního poplatku se může vyšplhat do velice vysokých částek, a jelikož má společnost povinnost soudní poplatek uhradit, teoreticky toho může společník využít za účelem poškození společnosti, i když v praxi je toto asi vysoce nepravděpodobné, právě protože společnost může požadovat náhradu škody po společníkovi, který by podal neúčelnou žalobu, ale bylo by tomu tak až na konci řízení.

⁴³ Jedná se právo podat společníckou žalobu, tudíž toto můžeme nahradit § 157 ZOK

⁴⁴ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002)

2.6 Problematika týkající se nákladů právního zastoupení

Problematika s hrazením nákladů právního zastoupení, je velice úzce sepjata i s problematikou s hrazením soudního poplatku. Pokud se jedná o otázku, kdo by měl hradit náklady právního zastoupení, dostáváme se do podobného problému, jako u hrazení soudního poplatku, s tím že je zde jeden velice zásadní rozdíl. Rozdíl spočívá v tom, že neexistuje právní předpis, který by tuto situaci jednoznačně rozsekl.

Pokud bychom vycházeli z rozhodnutí Nejvyššího soudu, které jsem zmiňoval v předchozí kapitole, tak má společnost povinnost uhradit soudní poplatek za společnickou žalobu, a v případě kdy by společnost měla povinnost nést náklady právního zastoupení společníka, mohlo by to zapříčinit, nárůst podání bezúčelných společnických žalob. A to z toho důvodu, že společník by nenesl žádné finanční závazky, tedy alespoň do doby vydání rozhodnutí.⁴⁵ Nicméně pokud budeme vycházet z toho, že společnost by měla hradit i náklady za právní zastoupení, neznamenalo by to, že by statutární orgán společnosti mohl právní zastoupení vybrat? Pokud by tomu tak bylo, mohlo by dojít k situaci, kdy by statutární orgán mohl zvolit neadekvátní zastoupení, které by pravděpodobně vedlo k tomu, že by výsledek žaloby nejspíše nebyl ve prospěch společníka.

Když bychom tuto situaci obrátili a povinnost hradit právní zastoupení by hradil společník, tak může dojít problémům, kdy by se prakticky společníkovi žaloba nevyplatila. A to pokud bychom vzali v potaz, že by žalobu chtěl uplatnit společník, který by měl podíl například pouze 1%, mohlo by takto dojít k problému, že v případě kdy by společnosti vznikla újma, a tento menšinový společník by uplatnil společnickou žalobu a musel nést náklady vzniklé z právního zastoupení. V případě kdy by byl úspěšný, jelikož je jeho podíl malý, je pravděpodobné, že majetkový dopad na jeho podíl by byl nižší než by byly náklady právního zastoupení.

Je velice složité zaujmout postoj pro to, kdo by měl nést náklady za právní zastoupení, protože jak jsem zmiňoval výše, obě dvě varianty mají své problémy. Ale osobně se více stavím na stranu, kdy povinnost hradit právní zastoupení spadá na společníka, který by žalobu chtěl uplatnit. I když rozumím, že mnou uvedený příklad, kdy by menšinový společník mohl mít vyšší náklady než zisk ze

⁴⁵ (LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81)

společnické žaloby, mohlo by to znamenat, že by tuto žalobu menšinoví společníci nevyužívali. Nicméně jsem přesvědčen, že v případě kdy by se menšinový společník dozvěděl o skutečnosti, která by jej opravňovala podat společnickou žalobu, a byl by schopný si spočítat, že by to pro něj nebylo výhodné, mohl by o této skutečnosti informovat ostatní společníky a je vysoce pravděpodobné, že většinový společník, by využil práva podat společnickou žalobu sám. Ale tento postoj má jeden problém a to, ten že by institut společnických žalob užíval jen v případech, kdy už by se jednalo o vysoké částky. A došlo by k tomu, že by institut společnické žaloby byl využíván, jen za majetkovým dopadem společníka a ne z důvodu ochrany společnosti. Nejlepší způsob by pravděpodobně byl ten, kdyby náklady právního zastoupení nesl společník, a v případě úspěšného výsledku společnické žaloby, by vznikla povinnost uhradit právní zastoupení společníka buď společnosti, nebo žalované osobě.

2.7 Lhůty k podání společnické žaloby a promlčení

Co se lhůt k podání společnické žaloby týče, ty přímo zákon o obchodních korporacích nijak neupravuje. Nicméně § 3 odst. 3 ZOK, alespoň upravuje skutečnost, kdy osoba, zodpovědná za vznik újmy společnosti na základě porušení fiduciárních povinností, již není v této pozici. Toto ustanovení tak ošetřuje situace, kdy jednatel odpovědný za vznik újmy společnosti, by úmyslně odešel ze společnosti, aby se vyhnul žalobě. Protože díky tomuto ustanovení se na takové osoby stále nahlíží, jako by danou funkci stále vykonávaly. Samozřejmě se ke lhůtě podání vážou i lhůty promlčecí, ale ani ty nejsou nijak upraveny v zákoně o obchodních korporacích, a proto se musíme obrátit na NOZ, kde tyto lhůty najdeme.⁴⁶

Zde je podstatné si uvědomit, že promlčecí lhůty máme dvě různé. První promlčecí lhůtou je lhůta subjektivní. Tato lhůta se vztahuje na společníka a jedná se o tříletou lhůtu, a můžeme ji najít v § 629 odst. 1 NOZ. Začátek této lhůty je určen okamžikem, kdy mohlo být právo uplatněno poprvé. Počátek běhu této lhůty nám vychází z § 619 NOZ. Druhý odstavec tohoto ustanovení nám říká, že

⁴⁶ NEVRKLA, Luboš. Společnická žaloba dle zákona o obchodních korporacích [online]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecnicka-zaloba-dle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96985.html>

„Právo může být uplatněno poprvé, pokud se oprávněná osoba dozvěděla o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty, anebo kdy se o nich dozvědět měla a mohla.“⁴⁷. Oprávněnou osobou dle tohoto ustanovení nebude jednatel společnosti, ale bude jím právě společník, kterému vzniká pravomoc podat společnickou žalobu zjištěním rozhodných okolností (vznik újmy společnosti), a tím začne běžet i subjektivní promlčecí lhůta. Stejně se k tomu staví i Nejvyšší soud, který rozhodnutím ze dne 15. září 2010, se sp. zn. 29 Cdo 2308/2009 dospěl k závěru, že „V rozhodnutí uveřejněném ve Sbirce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 90/2010, od něhož nemá důvod se odchýlit ani v projednávané věci, dospěl k závěru, dle něhož za okamžik, kdy se právnická osoba dozví o vzniku škody ve smyslu ustanovení § 398 ObchZ⁴⁸, je třeba zásadně považovat okamžik, kdy se o vzniku škody dozví nebo mohla dozvědět osoba, která je oprávněna škodu vzniklou právnické osobě uplatňovat.“⁴⁹ Tímto rozhodnutím Nejvyššího soudu jsme narazili i na objektivní promlčecí lhůtu. Objektivní promlčecí lhůtou ve věci společnické žaloby je právo na náhradu škody nebo újmy. Toto právo nám opět vychází z NOZ a to z § 629 odst. 2, ale i přes to, že se jedná o majetkové právo, uplatní se zde závěrečná část tohoto ustanovení a bude se vycházet z § 636, protože společnická žaloba je uplatnění práva na náhradu škody nebo újmy. Objektivní lhůta je tedy 10 let ode dne kdy škoda nebo újma vznikla, ale je tu i možnost, kdy se objektivní lhůta prodlouží na 15 let v případě, kdy se jednalo o úmysl. U objektivní promlčecí lhůty před účinností NOZ, mohli vzniknout různé komplikace. Dle NOZ, je první den promlčecí lhůty den následující dni kdy se škoda nebo újma projevila, to znamená, že se nemusí jednat o stejný den, kdy došlo k události, na základě níž došlo ke škodě nebo újmě, a dle předchozí právní úpravy tomu tak právě nebylo a mohlo se tedy stát, že došlo k uplynutí objektivní promlčecí lhůty, ještě před tím než se škoda nebo újma projevila.⁵⁰ Fakt, že se dříve považoval počátek běhu objektivní promlčecí lhůty ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti, nikoliv škodě nebo újmě můžeme podložit rozhodnutím Nejvyššího soudu ve věci společnické žaloby ze dne 11. Dubna 2012, se sp. zn. 29 Cdo 745/2011. „V takovém případě běží promlčecí

⁴⁷ (Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 619)

⁴⁸ Srovnatelné s § 636 NOZ

⁴⁹ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2308/2009)

⁵⁰ (LAŽÍKOVÁ, Jarmila, ŠTEVČEK, Marek. § 636 [Právo na náhradu škody nebo újmy]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2236.)

*doba ode dne, kdy se tento společník dozvěděl nebo mohl dozvědět o škodě a o tom, kdo je povinen k její náhradě; končí však nejpozději uplynutím 10 let ode dne, kdy došlo k porušení povinnosti.*⁵¹ Nová úprava tím poskytuje větší ochranu při využívání žalob na náhradu škody, tím že nyní je rozhodný vznik újmy a ne samotné jednání.

Nicméně z výkladu § 619 odst. 2 NOZ, nám může vzniknout problém pro začátek běhu promlčecí lhůty. Mám tím na mysli „*kdy se o nich dozvědět měla a mohla*“ z této dikce by nám mohla vzniknout komplikace, pokud bychom to spojili s právem na informace, které má každý společník, jak jsem dopodrobna rozebral v kapitole 2.3. Jedná se o to, že jelikož má společník toto právo, je zřejmé, že by jej měl využívat. Pokud by jej ale nevyužíval, i když mohl, znamenalo by to, že by se skutečnost, která zapříčinila škodu nebo újmu společnosti, měl a mohl vědět právě na základě práva na informace. K této problematice jsem nebyl schopný dohledat žádné podklady, které tuto problematiku řešili. A tak se domnívám, že to doposud nikdo nevyužil, a domnívám se, že je pouze otázkou času, kdy toho někdo využije. Tato námitka by mohla být efektivní, co se promlčení týče, protože by se vázala právě na subjektivní promlčecí lhůtu společníka, která je pouze 3 roky.

⁵¹ (Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 745/2011)

3. Problematika společnické žaloby

Problematiku společnických žalob, jsem již částečně probíral v druhé kapitole, nicméně tato problematika, byla navázána na podání společnické žaloby. V této kapitole se budu zabývat reflexní škodou, která je úzce navázána se společnickou žalobou, problematikou dokazování vzniku újmy, problematikou jak by se dalo zneužít společnické žaloby a nakonec bych vysvětlil účelnost řízení o společnické žalobě.

3.1 Reflexní škoda

Problematika reflexní škody, je celkem široká. Ale jelikož reflexní škoda jako taková, má určitou spojitost se společnickou žalobou, nebo ji teoreticky může nahradit, a proto považuji toto téma jako velice důležitou část této práce.

Co je vlastně reflexní škoda? Jak nám již název napovídá, tak se jedná o škodu odvozenou, v tomto případě jde škodu, která vznikla společníkovi obchodní společnosti tím, že společnosti vznikla škoda nebo újma, kterou zavinil člen statutárního orgánu nebo člen společnosti, a díky tomu, že společnosti vznikla újma, klesla hodnota jejího majetku a to se přímo projeví na hodnotě podílu společníka, dochází tedy k reflexní škodě neboli škodě odvozené. Reflexní škoda je upravena v § 213 NOZ, nebo alespoň to tak uvádí důvodová zpráva k NOZ, ale ve skutečnosti tomu tak úplně není, protože toto ustanovení neřeší náhradu reflexní újmy. Z dikce zákona může soud uložit povinnost škůdci nahradit způsobenou škodu povinnosti, pokud je dostatečně zřejmé, že takovým opatřením se vyrovná i škoda společníka. Reflexní škoda tak funguje jako možnost společníka společnosti vůči škůdci, který škodu společnosti způsobil, uplatnit žalobu na náhradu škody.⁵²

3.1.1 Zákonná úprava a postoj soudů k reflexní škodě před účinností NOZ

Před tím než přešel NOZ v platnost, tak český právní řád neupravoval reflexní škodu společníka. A česká soudní praxe otázku reflexní škody společníka řešila pouze judikatorně. A Nejvyšší soud se k otázce reflexní škody postavil tak,

⁵² (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1080.)

že ji označil za nepřipustnou v případě, že by se jednalo pouze o náhradu reflexní škody vzniklé společníkovi. Jedná se o usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. Června 2009, se sp. zn. 29 Cdo 3180/2008, které říká že „Skutečná škoda způsobená společností (v jejímž důsledku se sníží čistý obchodní majetek společnosti) se projeví i snížením hodnoty podílů ve společnosti – společníci v jejím důsledku utrpí újmu. Tato újma je však svou povahou odvozená od škody vzniklé na majetku společnosti. Její existence je závislá na existenci škody na majetku společnosti. Je-li škoda vzniklá na majetku společnosti nahrazena, je odstraněna i újma způsobená jejím společníkům v důsledku snížení hodnoty jejich podílů. Společníci nemají proti jednateli společnosti nárok na náhradu újmy vzniklé na jejich podílech v důsledku škody na majetku společnosti způsobené jeho jednáním, neboť odstranění této újmy se mohou domoci tím, že jménem společnosti uplatní (její) nárok na náhradu škody.“.⁵³ Nejvyšší soud tedy v tomto případě, reflexní škodu odmítá, a namítá, že společník se může náhrady této škody domáhat prostřednictvím společnické žaloby.

3.1.2 Zákonná úprava dle NOZ

NOZ se právě ve věci reflexní škody nechal inspirovat německou právní úpravou, která ukládá škůdci povinnost nahradit škodu vzniklou akcionářům, nehledě na škodu, která jim byla způsobena újmou společnosti. Je zde podstatné podotknout, že česká úprava reflexní škody sice opravňuje každého člena společnosti domáhat se náhrady proti škůdci. Ale soud může škůdci pouze uložit povinnost nahradit způsobenou újmu společnosti, ovšem za předpokladu, že tím dojde k náhradě újmy společníkovi, který žalobu uplatnil. Dle důvodové zprávy k NOZ, bylo zákonodárcům zřejmé, že i přes to, že žalobu bude uplatňovat společník sám za sebe, je podstatné aby náhrada újmy vzala v potaz i ostatní osoby, na které mohla mít vzniklá škoda společnosti dopad, a proto je stanoveno, že dojde k náhradě škody způsobené společností, a tím zároveň se vyrovná škoda vzniklá společníkům. Ale zároveň pamatuje na situace, kdy by bylo zřejmé, že k náhradě škody společníků by nedošlo a to například z důvodu ovládnutí poškozené společnosti škůdcem a právě z tohoto důvodu je takto stanovena dikce

⁵³ (Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008)

§ 213 NOZ, a je to na soudu, aby konkrétní případ prošetřil a zvolil řešení, které bude vyhovující k právům a povinnostem dotčených osob.⁵⁴

3.1.2 Aktivní a pasivní legitimace

Hlavním rozdílem v aktivní legitimaci u reflexní škody je ten, že oproti společnické žalobě, je aktivně legitimován každý člen korporace, který na ní má majetkový podíl, a kterému na něm vznikla újma. Také je zde jeden zásadní rozdíl oproti ostatním derivativním žalobám, a tím je to, že nehraje roli výše podílu ve společnosti jak je tomu například u akcionářské žaloby⁵⁵, kde musí mít podle výše základního kapitálu společnosti minimálně buď 1%, 3% nebo 5% podílu.⁵⁶ A domnívám se že, právě tento fakt, je důvod k dané dikci § 213 NOZ, protože právě u akciových společnostech, by akcionář, který nemá dostatečný podíl, neměl žádný způsob domáhat se náhrady újmy vzniklé společnosti, která zároveň ovlivnila majetkovou podstatu jeho podílu, tj. klesla hodnota akcií. A tento institut tak dává menšinovým akcionářům možnost jak se domáhat vzniklé újmy. A dalším rozdílem mezi společnickou žalobou a žalobou na náhradu reflexní škody je ten, že v případě společnické žaloby společník podává žalobu sám, ale jménem společnosti, zatímco v žalobě na náhradu reflexní škody, žaluje společník sám svým jménem.⁵⁷

Okruh pasivně legitimovaných osob v žalobě na náhradu reflexní škody je z dílky zákona uzavřen. Jedná se tedy pouze o členy společnosti, samo o sobě je to širší pojetí, než je tomu ve společnické žalobě, ale stále se to pouze vztahuje na členy společnosti. Díky tomuto uzavřenému okruhu osob, je pak zřejmé, že nelze uplatnit žalobu na náhradu reflexní škody například vůči vedoucímu zaměstnanci, nebo prokuristovi, jelikož se nejedná o členy orgánu společnosti.⁵⁸

⁵⁴ (Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz)

⁵⁵ Viz § 371 a následující ZOK

⁵⁶ Viz § 365 ZOK

⁵⁷ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1085.)

⁵⁸ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1085.)

3.1.3 Souběh řízení žaloby na náhradu reflexní škody a společnické žaloby

Problematika souběhu žaloby na náhradu reflexní škody a společnické žaloby je velice podstatná. Protože to jak je reflexní škoda pojata v § 213 NOZ vychází ze souběhu dvou možných nároků, a těmi jsou, nárok na náhradu vzniklé újmy korporací vůči škůdci dle § 157 a násl. ZOK a nároku člena korporace na náhradu vzniklé újmy. Ovšem tato problematiku bude vycházet z výkladu, a ten se dá vyložit dvěma různými způsoby. Dle samotného užití jazyka v § 213 *„Poškodí-li korporaci její člen nebo člen jejího orgánu způsobem, který zakládá jeho povinnost k náhradě a kterým byl poškozen i jiný člen korporace na hodnotě své účasti, a domáhá-li se náhrady jen tento člen, může soud i bez zvláštního návrhu uložit povinnost nahradit způsobenou škodu jen korporaci, pokud to odůvodňují okolnosti případu, zejména pokud je dostatečně zřejmé, že se takovým opatřením vyrovná i škoda na znehodnocené účasti.“*⁵⁹ můžeme dojít, ke dvěma závěrům, a to díky jednomu slovu „jen“, v prvním případě by to znamenalo, že v případě kdy se náhrady vzniklé škody společnost domáhá, tak se společník nemůže své reflektované škody domáhat. V druhém případě, je možné si toto vyložit tak, že pokud je souběh řízení náhrady reflexní škody a řízení o náhradě vzniklé újmy korporace, pak soud podle tohoto ustanovení nemůže škůdci uložit povinnost nahradit veškerou způsobenou újmu společnosti, což ovšem neznamená, že nemůže uložit povinnost nahradit pouze reflexní škodu.⁶⁰

Stále je tu mnoho nezodpovězených otázek. Například jak by měl soud postupovat v případě souběhu řízení žaloby na náhradu reflexní škody a společnické žaloby. Když bychom se řídili tím, že dle výkladu zákona je souběh těchto řízení vyloučen, pak bychom museli dospět k závěru, že by mělo dojít k zastavení jednoho z řízení. A správné by nejspíše bylo zastavit řízení o reflexní škodě, ale zastavení řízení by mohlo mít dopad na uplatnění práv společníka. Spíše si myslím, že pouhé přerušování řízení o náhradě reflexní škody by stačilo, protože v případě, že by došlo k úspěšnému uplatnění společnické žaloby v plné výši, pak by mohl soud řízení zastavit, ale pokud by nastala situace, kdy společnost úspěšně uplatnila náhradu škody například 10 milionů korun, ale skutečná škoda byla 20 milionů korun, mohlo by dojít k obnovení řízení ve věci

⁵⁹ (Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, § 213)

⁶⁰ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1080.)

reflexní škody a společník by se tak mohl domáhat náhrady zbytku škody na jeho podílu.⁶¹

3.1.4 Problematika promlčecí lhůty ve vztahu k reflexní škodě a uplatnění nároku na náhradu škody

K reflexní škodě se váže další problematika, je to problematika spojená promlčecími lhůtami. Promlčecí lhůty k reflexní škodě poběží dle § 629 a § 636 NOZ, nicméně nám zde vzniká otázka, jak to bude s během lhůty, pokud dojde k uplatnění práva společnosti na náhradu vzniklé škody, pokud by společníkovi stále tato lhůta běžela, mohli bychom se dostat k problému, kdy by společníkovi uplynula subjektivní promlčecí lhůta v průběhu řízení společnické žaloby. I kdyby společnická žaloba byla úspěšná, ale nárokovala nižší náhradu škody, než byla škoda skutečná, nebo v případě kdy by společnická žaloba byla neúspěšná a také pokud by společnost v řízení nepokračovala, pak by tento společník nemohl uplatnit práva na náhradu reflexní škody (nebo zbytku škody). V případě, že by v průběhu tohoto řízení došlo k promlčení práva společníka k uplatnění náhrady reflexní škody, bylo by to značně nespravedlivé. Problém je, že s touto situací zákon nijak nepočítá, a domnívám, že je zapotřebí, aby zákonodárce tuto možnost vzal v potaz a zakomponoval ji do zákona.⁶²

Institut žaloby na náhradu reflexní škody je uplatňován v rámci civilního řízení a tím pádem bude vycházet z občanského soudního řádu (OSŘ). Na základě tohoto nám vzniká první problém a tím je, že OSŘ neupravuje žádná zvláštní procesní pravidla upravující řízení o žalobě na náhradu reflexní újmy. Jelikož se zde neuplatní žádná speciální pravidla, a společník podává žalobu na náhradu reflexní újmy svým jménem, a ne za společnost jak je tomu u derivativních žalob, nebude tak společnost účastníkem řízení. A pokud společnost není účastníkem, tak za jakých okolností může soud přiznat plnění osobě, která není účastníkem. V tomto případě nemůžeme využít § 153 odst. 2 OSŘ, který říká že, soud může přisoudit něco jiného nebo více jen jestliže na základě jiného právního předpisu, můžeme dojít k jinému způsobu vypořádání vztahu mezi účastníky. Stává se tedy

⁶¹ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1087.)

⁶² (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1086.)

tato situaci značně složitá a prakticky neřešitelná. Žaloba na náhradu reflexní škody spadá do civilního řízení sporného. Je nepřípustné, aby soud mohl měnit okruh účastníků civilního řízení. Jediný kdo rozhoduje o tom, kdo bude účastníkem řízení, je žalobce. Takže jediným způsobem by bylo podání návrhu žalobcem (společníkem), tato situace je ale vysoce nepravděpodobná, protože i v případě, že by společník chtěl podat návrh na přistoupení dalšího účastníka, musel by společník k tomu mít souhlas od společnosti. Z toho nám vzniká další problém a tím je fakt, že prakticky by bylo nemožné tento souhlas získat, protože by ho musel udělit jednatel, který je zároveň žalovaným, nebo od člena jiného orgánu. Pokud nedojde k přistoupení účastníka řízení, je vyloučeno, aby soud mohl přiznat náhradu škody společnosti, protože není účastníkem řízení. A rozhodování o právech a povinnostech někoho, kdo se řízení neúčastní, je v rozporu se základními principy spravedlivého procesu. Dá se takto říct, že tato problematika je začarovaný kruh, a právo na náhradu reflexní škody přímo společnosti je prakticky nemožné uplatnit. Nicméně je důležité pamatovat, že toto se pouze vztahuje na přiznání přímého plnění společnosti, prostřednictvím, kterého by mělo dojít i k uspokojení reflexní škody společníka⁶³

3.1.5 Přiznání a dopad náhrady reflexní újmy

V případě, že by žalujícímu členu korporace byla přiznána reflexní újma. Na tuto situaci se dá nahlížet dvěma způsoby, prvním způsobem by bylo, kdyby společně s přiznáním nároku na náhradu reflexní škody zanikl nárok společnosti domáhat se náhrady pomocí společnické žaloby dle § 157 a následující ZOK. Zatímco druhý způsob by znamenal, že by se mohl společník domáhat náhrady reflexní škody, ale společnost by i nadále měla nárok na uplatnění společnické žaloby.

Pokud bychom vzali v potaz první způsob, vznikne nám zde několik problémů. Řekněme tedy, že v tomto případě došlo k situaci, kdy by škůdce musel vyplatit společníkovi náhradu reflexní újmy. Pokud by tedy došlo k zániku nároku společnosti domáhat se náhrady škody, bylo by to značně nespravedlivé pro ostatní společníky, protože pouze ten společník, který uplatnil žalobu náhrady

⁶³ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1087.)

reflexní škody, bude odškodněn. Došlo by tedy uplatněním žaloby na náhradu reflexní škody k poškození ostatních členů společnosti. Kdybychom tento způsob lehce poupravili, tím že nezanikne společnosti nárok na náhradu škody úplně, ale pouze se poníží o výši náhrady reflexní škody společníkovi, který žalobu inicioval. V tomto případě by stále společnost mohla uplatnit nárok na náhradu škody proti škůdci, ve výši ponížené o výši reflexní škody, a to by mělo za následek, situaci kdy by ostatní společníci nebyli v tak značné škodě, protože by se jim podíl vyrovnal poměrně podle výše přiznané škody. Ovšem je zde problém s tím, že společníkovi, kterému byla přiznána reflexní škoda, by byl navýšen podíl ze společnické žaloby také, došlo by tak k tomu, že by tento společník byl odškodněn dvakrát.⁶⁴

Druhým způsobem je situace, kdy by nárok na náhradu reflexní škody, neměl žádný vliv na nárok společnosti podat společnickou žalobu. Tento způsob považuji použitelný, s tím že se v něm také objevují určité problémy. Tento způsob by mohl motivovat člena orgánu společnosti, který způsobil újmu, k náhradě škody společnosti. Protože pokud by tak neučinil, mohl by proti němu společník uplatnit, žalobu na náhradu škody. A škůdce by tak měl teoreticky povinnost nahradit reflexní škodu, a pokud by se následně společnost rozhodla uplatnit společnickou žalobu, musel by nahradit škodu i společnosti a to v plné výši. V tomto případě by to mohlo přimět škůdce k tomu, aby škodu vzniklou společnosti nahradil sám z vlastní iniciativy. Pokud bychom toto připustili, mohlo by dojít problému ve vztahu ke společníkovi, kterému byla uhrazena reflexní škoda. Kdyby tedy došlo k situaci, kdy škůdce musel uhradit reflexní škodu, a následně poté by společnost (nebo oprávněná osoba) uplatnila své právo na společnickou žalobu, a požadovala náhradu škody v plné výši a byla úspěšná, jaký by to mělo dopad na uhrazenou reflexní škodu společníka? Pokud tedy došlo k náhradě škody společnosti v plné výši, tak tím byla nahrazena i reflexní škoda společníka. Společník by tedy byl odškodněn dvakrát a mohlo by se zde jednat bezdůvodné obohacení, na základě právního důvodu, který odpadl.⁶⁵

⁶⁴ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1088.)

⁶⁵ (LASÁK, Jan. § 213 [Reflexní škoda]. In: LAVICKÝ, Petr a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1088.)

3.2 Dokazování vzniku újmy

Pokud se společník dozví o skutečnosti, která by ho opravňovala podat společnickou žalobu za společnost, bude ho i přes fakt že dle § 4 ZOK se přenáší důkazní břemeno na žalovaného, muset prokázat určité skutečnosti, které jsou součástí podání.

Řízení o společnické žalobě je civilní řízení a tak bude tedy vycházet z občanského soudního řádu (OSŘ). A samotné podání musí splňovat obsahové náležitosti, toto nám vyplývá z § 42 odst. 4 OSŘ, který říká že „*musí být z podání patrné, kterému soudu je určeno, kdo je činí, které věci se týká a co sleduje, a musí být podepsáno a datováno.*“.⁶⁶ Nicméně jak jsem již zmínil tak na základě § 4 odst. 1 se důkazní břemeno přenáší na žalovaného a pro žalobce tak prakticky důkazní povinnost skončí v moment podání společnické žaloby.

Přenesením důkazního břemene se zákon snaží narovnat určité informační asymetrie, které společník nemá nebo mít nemůže, ve spojitosti s derivativními žalobami. Společník podávající derivativní žalobu, tak s velkou pravděpodobností nebude mít přístup ke všem dokumentům a informacím, které by v této žalobě mohli sloužit jako důkazy o tom, že se povinná osoba dopustila jednání, kterým porušila svou fiduciární povinnost a na základě tohoto jednání vznikla společnosti újma. Právě tato informační asymetrie by společníkovi v případě normální důkazní povinnosti prakticky znemožnila, doložit skutečnost, která způsobila škodu společnosti, ale toto jsem již nastínil v kapitole s názvem problematika informační asymetrie.⁶⁷

Nesmíme ale zapomenout na obsahové náležitosti, které musí derivativní žaloba obsahovat. Společník má tedy stále povinnost prokázat vznik újmy, vyčíslení výše újmy a zároveň prokázat kauzální nexus nebo-li příčinnou souvislost mezi vzniklou újmou společnosti a jednáním škůdce. Škůdcem se zde rozumí osoba, odpovědná za škodu vzniklou společnosti, ale zároveň se musí jednat o jednu z osob dle § 157 ZOK.

Na základě důkazní povinnosti, které společník má při podání derivativní žaloby, je stále zřejmé, že samotné prokázání vzniku škody a příčinnou souvislosti

⁶⁶ (Zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád, § 42)

⁶⁷ (HAVEL, Bohumil. § 157 [Vymezení obsahu společnické žaloby]. In: ŠTENGLOVÁ, Ivana, HAVEL, Bohumil, CILEČEK, Filip, KUHN, Petr, ŠUK, Petr. Zákon o obchodních korporacích. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s. 379.)

mezi vznikem škody a osobou odpovědnou, že společník by musel vyvinout velké úsilí, aby mohl společnickou žalobu podat, teda za předpokladu, že se k těmto skutečnostem dostane s ohledem na informační asymetrii. Z toho důvodu se domnívám, že společnickou žalobu podá společník pouze v jednom ze dvou důvodů. Zaprvé pokud se bude jednat o značnou škodu vzniklou společností. Zadruhé v případě, že bude velmi snadné prokázat výše uvedené skutečnosti. A podobně by to bylo pro případy, kdy se naopak společník rozhodne žalobu neuplatnit vůbec. A důvodem k tomu může být například neschopnost prokázat příčinnou souvislost díky informační asymetrii, nebo taky fakt, že v případě, že se bude jednat o částku společníka, která by mohla být nižší než náklady, které by musel vynaložit.⁶⁸ A jak jsem již několikrát zmiňoval tak veškeré plnění na náhradu škody jde společnosti, a pro společníka to má pouze dopad na výši jeho podílu.

3.3 Zneužití společnické žaloby společníky

Problematiku ve spojitosti se zneužitím institutu společnické žaloby jsem již dříve nastínil, ale domnívám se, že tato problematika je dostatečně důležitá, a zaslouží si, aby jí bylo věnováno více prostoru.

Institut společnické žaloby má primárně poskytovat způsob, jak se může společník bránit proti vzniku škody společností, ale zároveň funguje jako ochrana společnosti, a jejím cílem je náhrada vzniklé škody. Ale bohužel jak jsem již dříve zmínil institut společnické žaloby, může být zneužit, a společnická žaloba může být podána za účelem poškození společnosti.

Jedním ze způsobů zneužití společnické žaloby, je její podání za účelem společnosti uškodit ve spojitosti s náklady řízení. Jak jsem již popisoval v předešlých kapitolách, ve spojitosti s vedením řízení společnické žaloby, společnosti vznikají náklady ve formě soudních poplatků a právního zastoupení. A částky, ke kterým se mohou tyto poplatky vyšplhat, mohou být až astronomické. A vzhledem k tomu, že jsou tyto náklady pro společnost prakticky nepředvídatelné, může nastat situace, kdy společnost, bude povinna uhradit soudní poplatek, ale díky tomu nebude mít dostatečné prostředky, aby mohla plnit povinnosti, které má. V tomto případě by pak společnosti vznikaly další škody, a

⁶⁸ Viz kapitoly 2.5 a 2.6

to právě škody vycházející ze smluvního plnění, kterými obvykle bývají smluvní pokuty. Nebo v souvislosti s náklady řízení, které společnosti vzniknou, může existovat i případ kdy výše škody, kterou nakonec soud přizná společnosti ani zdaleka nepokryje soudní poplatek a náklady za právní zastoupení.

Jako další ze způsobů, kterým by mohl společník společnosti uškodit, je samotné podání společnické žaloby, a toto by se mohlo vztahovat i k podání žaloby na náhradu reflexní škody. Jedná se o tzv. negativní publicitu, která uplatněním této žaloby vznikne. Protože pokud nastane situace, že například dlouholetý partner (tím mám na mysli společnost, která na základě smlouvy spolupracuje se společností, vůči které je uplatněna společnická žaloba nebo žaloba na náhradu reflexní újmy), který je schopný přinést společnosti vysoké zisky, se o této situaci dozví, a na základě toho se rozhodne ukončit spolupráci. Tím prakticky společnosti mohou, vzniknou obrovské škody. Proč tuto problematiku uvádím zde je ten že společník, teoreticky může podat společnickou žalobu a doufat, že tím uškodí společnosti, nebo může tuto situaci medializovat a tím situaci pro společnost ještě více zhoršit. Dá se tak říct, tím poškodí pověst společnosti, a s poškozením pověsti jsou obvykle spjaté škody. Nicméně se zde může vyskytnout jeden zádrhel. Pokud společník podá společnickou žalobu za účelem negativní publicity (nebo poškození pověsti), bude prakticky nemožné dokázat, že se společník takového jednání dopustil účelně.

Dalším způsobem kdy by mohlo dojít ke zneužití společnické žaloby, by mohlo být tzv. oportunistické jednání. K této situaci by došlo, pokud by se menšinový společník dozvěděl informaci, která by ho aktivně legitimovala podat společnickou žalobu. A menšinový společník by se ji rozhodl podat, i když by věděl, že z této žaloby spíše společnosti vznikne újma. Jelikož menšinový společník může mít naprosto zanedbatelný podíl, ale oprávnění podat žalobu i tak má, může tak úmyslně poškodit společnost.⁶⁹

Jako jedna z dalších možností jak by mohl společník zneužít institut společnické žaloby, je případ, kdy by se snažil poškodit pověst jednatele. Teoreticky by mu stačilo podat neopodstatněnou žalobu. V momentě co by se o

⁶⁹ Viz LASÁK, Jan. Žaloby minoritních společníků (akcionářů) aneb mají obchodní společnosti a jejich manažeři důvod k obavám? Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-minoritnich-spolecniku-akcionaru-aneb-maji-obchodni-spolecnosti-a-jejich-manazeri-duvod-k-obavam-68074.html>.

skutečnosti, že je jednatel společnosti žalován společnickou žalobou, dozvěděli ostatní členové společnosti. Mohli by na něj nahlížet jako nekompetentního, a skutečnost, že společnická žaloba, je cílená na osobu, která porušila své fiduciární povinnosti nebo nejednala s péčí řádného hospodáře, tuto hypotézu jenom umocňují. Ovšem pokud by se jednalo o bezdůvodnou žalobu, pak soud by tuto žalobu zamítnul, a jednatel by se tak mohl očistit, dá se ale předpokládat, že škoda na jeho pověsti stále bude mít nějaký dopad. V tomto případě by se jednatel mohl pokusit, bránit z důvodu křivého obvinění, ale tento fakt se domnívám, by bylo příliš těžké dokázat.

Z této kapitoly je zřejmé, že problematika zneužití společnické žaloby, je velice komplexní a bylo prakticky nemožné vystihnout všechny situace, kterými by tomu šlo zabránit. A z toho důvodu zastávám názor, že institut společnické žaloby má ještě před sebou velice dlouhou cestu. A potřebuje ještě mnoho úprav.

3.4 Účelnost řízení o společnické žalobě

Z předchozích kapitol, je jasně vidět, že podání společnické žaloby se podotýká s velkým množstvím problémů. Z tohoto důvodu je důležité, zjistit kdy podání společnické žaloby, je účelné. S účelností nepochybně souvisí i otázky jako například vyplatí se společnosti společnickou žalobu uplatnit? Nesnaží se společník podat společnickou žalobu za účelem společnosti přivodit újmu? A právě problematiku účelnosti a co může být považováno za účelné, zjistíme v této kapitole.

Na první problém narážíme v tom, že zákon nemyslí na důsledky řízení společnické žaloby vůči společnosti. Zákon totiž předpokládá, že institut společnické žaloby bude užit pouze v rámci dobrých mravů, a že jednání společníka podávajícího společnickou žalobou bude poctivé. Jak jsme řešili v předchozí kapitole v reálném světě je tomu trošku jinak, a je téměř jisté, že se společníci budou pokoušet zneužít institutu společnické žaloby.

Domnívám se, že když se bude mluvit o účelnosti institutu společnické žaloby, tak se většině lidí vybaví právě finanční dopad této žaloby na společnost. Jak jsem již řešil v předchozích kapitolách⁷⁰, existuje mnoho faktorů, které nám můžou určit, jestli bude společnická žaloba ku prospěchu společnosti. Bude tedy

⁷⁰ Viz kapitoly 2.5 a 2.6

důležité zjistit a správně vyčíslit výši újmy, která vznikla společnosti, a následně dle této částky si vypočítat výši soudního poplatku, a s přihlédnutím na úhradu právního zastoupení dojít k závěru, jestli bude pro společnost podat společnickou žalobu výhodné. Pokud je podání žaloby výhodné pro společnost, tak se domnívám, že žaloba bude účelná a v tom případě, by společnost (resp. její společník) měl využít své aktivní legitimace a podat společnickou žalobu a domáhat se náhrady vzniklé újmy.

4. Jiné metody nahrazující společnickou žalobu uvnitř společnosti

Na začátku této práce jsem popisoval co vlastně institut společnické žaloby je, a jakým způsobem se uplatňuje. Institut společnické žaloby by měl tedy být využit až jako poslední možnost. Jde tedy o prostředek „ultima ratio“, který by měl být využit, až v případě, kdy byly vyčerpány veškeré prostředky, které by mohli společnické žalobě předejít.

Institut společnické žaloby dává společníkům společnosti možnost chránit se před vzniklou újmou společnosti. Ale je velice podstatné, aby si každý, kdo přemýšlí o uplatnění společnické žaloby, uvědomil, že uplatnění tohoto institutu, je velice komplikované a nese s sebou i určitá rizika. Jedním s rizik je skutečnost, že podáním společnické žaloby společnosti vznikají náklady spojené s řízením. A tyto náklady nejsou zrovna malé, a čím větší je škoda společnosti, tím vyšší je i soudní poplatek. A pokud se jedná o velkou částku, tak to v případě neúspěchu v žalobě může mít až likvidační účinky. A také je zapotřebí aby se bral ohled na pověst společnosti. K poškození pověsti by tak mohlo, jak samotným zahájením řízení, kde fakt, že statutární orgán porušil své fiduciární povinnosti, může mít obrovský dopad na pověst společnosti, a může to tak odradit jak investory, tak potenciální zákazníky, nebo další společnosti, se kterými spolupracuje.

Je tedy ve vlastním zájmu společností, aby zavedly různé metody, pomoci, kterých by mohli vyřešit, vznik újmy společnosti způsobený osobou povinnou dle ustanovení § 157 ZOK odst. 1 a 2. Mělo by se tak jednat o metody, které by efektivně mohli nahradit soudní řízení.

Nyní by bylo podstatné zmínit, že dle ustanovení § 201 odst. 1 ZOK, je zřízení dozorčí rady ve společnosti s ručením omezeným, je na rozhodnutí společnosti. A proto ve velkém množství společností bude tento orgán úplně chybět. Dozorčí rada totiž může fungovat jako metoda nahrazení institutu společnické žaloby. V případě kdy by tedy došlo k vzniku újmy společnosti, a společníci by se o tom dozvěděli, mohli by pověřit dozorčí radu, aby tuto situaci prověřila, a došla k určitému závěru, a v jistém slova smyslu by tak učinit museli, protože na základě dikce ustanovení § 158 ZOK je společník povinen informovat dozorčí radu o svém záměru podat společnickou žalobu. Pokud by tedy došla k závěru, že se společník dopustil svým jednáním vzniku škody společnosti, mohli

by po něm požadovat náhradu škody, prostřednictvím návrhu na uzavření dohody dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK.

Aby tato metoda mohla nějakým způsobem fungovat a tím by mohla nahradit společnickou žalobu. Musela by být velice precizně zapracována do stanov společnosti, které by museli počítat s takovou situací, a případě že by taková situace nastala, měla by dozorčí rada nabýt oprávnění proměnit se v nezávislý orgán, který by mohl nahradit soud. V tomto případě by společník musel předložit podklady, stejně jako je tomu u společnické žaloby, které ho opravňují k tomuto jednání. Dozorčí rada by na základě těchto podkladů mohla zahájit vnitřní vyšetřování dané skutečnosti. A také se dozorčí rada nepotýká s problémem informační asymetrie jako společník, dozorčí rada má upravené pravomoci v § 201 odst. 2 ZOK, který říká že „*dohlíží na činnost jednatelů, nahlíží do obchodních a účetních knih, jiných dokladů a účetních závěrek a kontroluje tam obsažené údaje,*“⁷¹. Díky tomu je vysoce pravděpodobné, že dozorčí rada dokáže efektivně zhodnotit tuto situaci a dojít tak k pravdivému závěru. Skoro bych se i odvážil říct, že na základě oprávnění nahlížet do všech dokumentů společnosti, může být dozorčí rada v této věci efektivnější než soud.

Pro případ kdy se jedná o společnost, která nemá zřízenou dozorčí radu, se tato problematika může více zkomplikovat. Pokud společnost nemá zřízenou dozorčí radu, může společník v případě, že dojde k vzniku újmy společnosti jednatelem, uplatnit společnickou žalobu, bez toho aniž by musel informovat jakýkoliv orgán společnosti a prakticky mu tak nic nebrání tak učinit. Takže zde, pokud budou existovat vnitřní metody, které by mohli nahradit společnickou žalobu tak, je to čistě na společníkovi jestli této metody využije nebo ne. Protože jak jsem zmínil výše v případě kdy dozorčí rada je zřízena, musí ji o svém úmyslu informovat a může tak dojít k uzavření dohody dle ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, a pokud by došlo k uzavření dohody, tak společníkovi zaniká jeho aktivní legitimace.

Pokud tedy společnost nemá zřízenou dozorčí radu. Mohla by být zřízena metoda nahrazující společnickou žalobu, tím způsobem, že pokud se společník dozví o skutečnosti opravňující ho k podání společnické žalobě, mohl by tuto informaci sdělit na zasedání valné hromady, která by mohla zřídit dočasnou

⁷¹ (Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), § 201)

dozorčí radu a určit jí členy a v tom případě by se dalo postupovat stejným způsobem jako u společnosti, která dozorčí radu má. V tomto způsobu je ale několik menších problémů, prvním problémem je, že by toto muselo být zakomponováno ve stanovách společnosti a muselo by to být velice precizně podáno. Druhým problémem je fakt, že aby mohlo dojít k aktivaci dočasné dozorčí rady, musela by valná hromada rozhodnout většinou, pokud by se tedy většinový společník rozhodl tomu bránit tak by mohl. A nakonec zde máme již výše zmíněný problém s tím, že pokud není zřízena dozorčí rada, není nic, co by bránilo společníkovi podat společnickou žalobu a tuto náhradní metodu tak úplně obejít. Tento poslední problém je dost zásadní v tom, že tyto interní metody, mají sloužit jako způsob, který má společnosti ušetřit nemalé náklady, které by jinak vznikly v řízení o společnické žalobě, a zároveň tak tyto metody zamezí tomu, aby nedošlo k poškození pověsti společnosti.

5. Využití institutu společnické žaloby v praxi, a pohled na to jak by se měla v budoucnu změnit.

I když jsme si institut společnické žaloby vysvětlili na začátku této práce, tak si myslím, že by nebylo od věci, si v rychlosti shrnout o co se jedná, a jak je využívána. Následně shrnu, jak by probíhalo využití institutu společnické žaloby v praxi.

Společnická žaloba je institut, který může uplatnit společník nebo společnost (dozorčí radou), proti členovi statutárního orgánu, nebo osobám vyjmenovaným v ustanovení § 157 ZOK (osoba povinná), v případě že tento člen způsobil společnosti újmu na základě porušení svých fiduciárních povinností nebo pokud nejednal s péčí řádného hospodáře. Společnická žaloba tedy slouží jako možnost, pomocí jaké se může domáhat náhrady škody osobou povinnou. Společnická žaloba je tak tedy obvykle podávána společníkem, ale jménem společnosti. Řízení tedy bude probíhat jako společnost proti osobě povinné.

Pokud by tedy došlo k situaci, která by opravňovala společníka k podání společnické žaloby, tak se musíme prvně podívat na společnost, ve které je společníkem. Pokud by se jednalo o společnost, která nemá zřízenou dozorčí radu, tak může společnickou žalobu rovnou podat. Pokud ale ovšem bude společníkem ve společnosti, ve které je dozorčí rada zřízena, bude ji muset o svém záměru podání společnické žaloby informovat. Ta poté bude mít lhůtu na přezkoumání tvrzení společníka (tato lhůta nikde není přímo specifikována je pouze stanoveno bez zbytečného odkladu, takže nevíme, jak dlouho bude společnost mít a bude se to lišit případ od případu) a pokud dojde k závěru, že tvrzení společníka je opodstatněné, může podat návrh na náhradu škody dle § 53 ZOK jednateli a pokud ji odmítne, tak se může rozhodnout, jestli uplatní tuto žalobu sama dozorčí rada. Pokud se rozhodne, že žalobu neuplatní, poté ji teprve může uplatnit společník. Pro to, aby mohl společnickou žalobu společník podat, bude muset prokázat, jednání společníka vzniklou škodu a příčinnou souvislost mezi nimi, a také musí prokázat, že je společníkem což je naprosto snadné a může tak učinit pomocí výpisu z obchodního rejstříku.

Nyní se tedy nacházíme ve fázi, kdy společnická žaloba byla podána. Bude nyní zapotřebí, aby došlo k uhrazení soudního poplatku. Jakmile bude poplatek zaplacen tak začne probíhat soudní řízení. V tomto řízení zastupuje společník

nebo jeho právní zástupce společnost a proti bude stát jednatel. Zde nastává jeden zásadní rozdíl oproti klasickému civilnímu řízení, a to obracení důkazního břemene dle ustanovení § 4 ZOK. Důkazní povinnost má tedy žalovaný a ne žalobce. Pokud bude žaloba úspěšná, a bude společnosti přiznána náhrada škody, a jednatelem vznikne povinnost nahradit společnosti škodu. Pokud žaloba nebude úspěšná a soud dojde k závěru, že jednatel neporušil své fiduciární povinnosti a jednal s péčí řádného hospodáře, dojde k situaci, kdy společnosti vznikly výdaje za toto řízení, ale ničeho nakonec nedosáhne. A pokud tedy opomineme opravné prostředky, bude to znamenat konec řízení o společnické žalobě.

Nakonec bych zde zmínil, pár důvodů proč se domnívám, že je institut společnické žaloby užitečný i přes všechny problémy, které jsou s ním spojeny a proč by měli být využívány. Institut společnické žaloby je velice užitečný, právě pro menšinové společníky ve velkých společnostech, a to právě protože, je to prakticky jeho jediná možnost, jak se může ve velké společnosti, kde jeho hlas nebude mít dopad, dovolat spravedlnosti, a zároveň tím chránit svůj majetek ve formě podílu ve společnosti. Domnívám se, že tento institut byl vytvořen právě za účelem ochrany minoritních společníků, ale je nastaven tak aby jej mohl využít každý společník, bez rozdílu. A to právě například, protože hlas minoritního společníka nebude mít příliš velký dopad při hlasování valné hromady při schvalování návrhu na náhradu újmy společnosti (zde musí být dvoutřetinový souhlas všech společníků).

Dalším případem jak by mohli společníci využít společnické žaloby, je pokud by například dozorčí rada shledala, že jednatel jednal s péčí řádného hospodáře, i když by bylo naprosto zřejmé, že tomu tak není, tak společník informoval dozorčí radu a neuplatnila pravomoc tuto žalobu podat, může ji pak společník uplatnit sám, aby došlo k nezávislému přezkumu soudem. Na závěr bych k tomuto chtěl říct, že pokud by bylo podáváno více společnických žalob, mohlo by se objasnit mnoho situací, které jsou nyní nejasné pomocí soudních rozhodnutí, nicméně by to znamenalo, že dokud tyto otázky nejsou zodpovězeny, tak by tyto žaloby museli být podávány s nevýhodou, že nemají dopředu jisté, jak to nakonec bude soudem vyřešeno. A z teoretického hlediska by častější užívání společnických žalob mohlo vést, k větší obezřetnosti orgánů společnosti, které by si tak dávali větší pozor na svou činnost, a vyvarovali se tak jednání, které by porušovalo jejich fiduciární povinnosti.

A pokud by se společník z nějakého důvodu, nemohl domáhat uplatnění společnické žaloby, tak se může domáhat náhrady újmy společnosti i skrze reflexní škodu, která vychází z ustanovení § 213 občanského zákoníku (NOZ).

5.1 Hypotézy proč nejsou společnické žaloby využívány

Pod kapitolu využití společnických žalob bych rád přidal i tuto podkapitolu, zabývající se důvody proč nejsou společnické žaloby využívány. I když se domnívám, že institut společnických žaloby by měl být hojně využíván, a společníci by neměli jen nečinně přihlížet na to jak díky rozhodnutí jednatele, kterým porušil své fiduciární povinnosti, způsobil újmu společnosti, tak je bohužel krutou realitou, že tento institut spíše představuje odstrašující způsob řešení této situace. Ale je zde nutné zmínit, že tato kapitola je spíše spekulativní a vychází z velké části z úvah Jana Lasáka z článku v obchodněprávním revue 3/2011.

Jako první by mohla být uvedena idea, že uplatňování institutu společnických žalob, je absolutní zbytečnost, protože k nim nikdy nebude existovat důvod, protože jednatele potažmo členové statutárních orgánů společnosti nebo osob vyjmenovaných v § 157 odst. 1 a 2, jednají vždy a za každých okolností s péčí řádného hospodáře a nemohou tak ve skutečnosti nikdy způsobit žádnou újmu společnosti. V tomto případě je institut společnické žaloby úplně zbytečný a nenajde nikdy využití.⁷²

Tato idea, byť je zcela nereálná tak může představovat odraz našeho světa, kde je toto vše reálné, bohužel v našem světě je naprosto nepředstavitelná. Je velice pravděpodobné, že každý z nás již někdy slyšel o nějakém případě, kdy jednatel společnosti jednal takovým způsobem, kdy společnosti vznikla škoda, zatímco on samotný si během toho stihl napěchovat kapsy. A z tohoto je tato hypotéza absolutně nereálná, i když asi každý ve svém nitru tajně doufá, že do této fáze jednou tento svět dospěje.

Zadruhé by se mohlo o případ, kdy lidé zastávají postoj, že soudit se je zbytečné, je to ztráta času a peněz. V tomto případě by to samozřejmě nespadlo pouze na institut společnických žalob, ale na to soudit se vůbec z jakéhokoliv

⁷² (LASÁK, Jan. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. Obchodněprávní revue, 2011, č. 3, s. 77-80)

důvodu. Tato hypotéza by vycházela, ze skutečnosti normální člověk, který nemá právní vzdělání, může vidět žaloby jako velice komplikované a můžou pro ně být odstrašující. Pokud bychom se však nyní podívali na institut společnické, žaloby tak se dostáváme ještě do mnohem komplikovanější problematiky a celý tento institut tak právě na základě výše zmíněného bude spíše odstrašovat společníky nebo společnosti, k podání společnické žaloby, i když by mohli být naprosto jednoznačné a v případě podání by měli jistý úspěch.⁷³

Tento případ se tedy nejeví až tak nereálný oproti příkladu prvnímu. Znáám obrovské množství lidí, kteří mají neuvěřitelný respekt z institutu soudnictví, a někteří se ho i bojí, protože přes všechny fakta, které může člověk mít, může být rozhodnutí soudu tak trochu sázka do loterie, i když se částečně dá předvídat, jakým způsobem se soud vydá na základě judikatury. A také jsem přesvědčen, že toto bude spíše nešvar kontinentálního právního typu, protože pokud se nyní přesuneme napříč světem přes oceán do USA, tak zde se prakticky soudí každý s každým a to o absolutních nesmyslech. I když jsem přesvědčen, že ve skutečnosti to u nás zas tak zlé nebude, určitě je pravda, že hodně lidí má respekt z žalob, ale také hodně lidí v nich vidí potenciální řešení jejich sporů.

Další teorií proč nejsou společnické žaloby uplatňovány, by mohl být fakt, že pokud jednatelé nebo osoby vyjmenované v § 157 odst. 1 a 2 ZOK, způsobí společnosti škodu porušením své fiduciární povinnosti, tak nemusí mít příliš velký strach, že by se o tom někdy mohl společník dozvědět a právě díky problematice informační asymetrie. K této situaci může jen nahrávat fakt, že z dokumentů, ke kterým by měl právě společník přístup tak se tato škoda může jevit na první pohled jako pouze špatné obchodní rozhodnutí. V tomto případě by bylo pro společníky neuvěřitelně složité získat podklady, které by ho opravňovaly podat společnickou žalobu a zároveň by sloužili jako kauzální nexus mezi jednatelovým jednáním a vzniklou škodou.⁷⁴

Osobně si myslím, že tato teorie nebude zas tak daleko od skutečnosti, myslím si, že problém informační asymetrie, představuje obrovskou překážku pro společníka. A právě díky tomu, že nemá přístup, ke všem dokumentům tak je

⁷³ (LASÁK, Jan. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. Obchodněprávní revue, 2011, č. 3, s. 77-80)

⁷⁴ (LASÁK, Jan. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. Obchodněprávní revue, 2011, č. 3, s. 77-80)

velice složité vůbec přijít na skutečnost, že se jednatel dopustil jednání, kterým porušil své fiduciární povinnosti, a ještě k tomu přidat komplikované prokazování příčinné souvislosti. A jak jsem již zmiňoval v kapitole 2.3 tak informační asymetrie je problém, a domnívám se, že je to částečně řešitelné, tím že si společnosti budou lépe konstruovat společnickou smlouvu, aby co nejvíce zamezili informační asymetrii.

Jednou z dalších teorií je případ, kdy se nahlíží na většinového společníka jako na tzv. ochránce společnosti, který nad vším dohlíží. Základem této teorie je skutečnost, že všechny osoby, které jsou členy orgánů společnosti, jsou právě přímo voleni do svých pozic valnou hromadou, a pokud má většinového společníka, pak může prakticky rozhodovat sám. To by mohlo znamenat, že dojde k omezení využití společnických žalob. Protože společníkovi se může nabízet, několik interních mechanismů, které může uplatnit, před tím než by došlo uplatnění společnické žaloby. Zde bychom mohli teoreticky vzít dvě různé možnosti. Zaprvé většinový společník, má většinu hlasů na valné hromadě a může tedy rozhodovat o tom, kdo bude v jaké pozici v rámci orgánů společnosti. V tomto případě by většinový společník měl vzbuzovat respekt od jednatelů, protože budou moc dobře vědět, že pokud budou jednat způsobem, kterým by zapříčinili škodu společnosti, tak je může většinový společník prakticky kdykoliv odvolat. Díky tomuto respektu by tedy mělo dojít k omezení porušování fiduciárních povinností, a společně s tím by nemusel nikdy být využit institut společnické žaloby. A zadruhé jak jsem již jednou naznačoval ve 4 kapitole, tak je to případ, kdy jednatel způsobí porušením svých fiduciárních povinností škodu společnosti, ale společnost se o tom dozví a bude to chtít uplatnit pomocí vnitřních mechanismů společnosti, a teď mám právě na mysli návrh na náhradu škody v rámci ustanovení § 53 odst. 3 ZOK, a proč to právě zmiňuji zde u většinového společníka? Jak říká poslední věta výše uvedeného ustanovení ZOK, tak tento návrh schvaluje nejvyšší orgán společnosti, kterým je valná hromada a většinový společník o tom tak může rozhodnout sám. V případě, že by s tímto návrhem jednatel souhlasil, dojde k vypořádání dle tohoto návrhu a oprávnění k podání společnické žaloby tím odpadne.⁷⁵

⁷⁵ (LASÁK, Jan. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. Obchodněprávní revue, 2011, č. 3, s. 77-80)

Další hypotézou by mohl být případ, kdy v případě, že jednatel nebo osoby dle ustanovení § 157 odst. 1 a 2 způsobí škodu společnosti, a společníci se o této situaci dozví, a vznikne mu tak aktivní legitimace k podání společnické žaloby. Ale společníci nebudou motivováni podat společnickou žalobu, protože je známé, že české soudy nejsou schopny pořádně přezkoumávat skutečnost, jestli jednatel jednal s péčí řádného hospodáře. Jde zde právě, že problematika jednání s péčí řádného hospodáře je velmi komplikovaná a není vůbec snadné ji správně posoudit. A pokud by právě docházelo k této situaci, je dosti zřejmé, že by společníci vyhýbali podávání společnické žaloby, a snažili by se využít alternativní způsoby, jakým by mohli vzniklou škodu vymáhat. A pokud už by se rozhodl tuto žalobu uplatnit, pak by se podotýkal s problémem, že by toto byla prakticky sázka do loterie (to jak soud rozhodne o péči řádného hospodáře).⁷⁶ Tato teorie je, ale v celku nepravděpodobná, protože pokud by soudy měli problém s přezkoumáváním péče řádného hospodáře, dalo by se dohledat velké množství rozhodnutí Nejvyššího soudu, které zrušilo rozhodnutí soudů předchozí instance, právě z neadekvátního posouzení péče řádného hospodáře.

Poslední teorií, která by se zde dala uplatnit, bude problematika spojená s hrazením soudního poplatku a právního zastoupení.⁷⁷ Pokud by tedy došlo ke vzniku újmy společnosti, kterou zavinila osoba dle ustanovení § 157 odst. 1 a 2, bylo by na společnicích, aby tuto situaci velice podrobně zhodnotili.

Jelikož výše soudního poplatku, může znamenat velice zásadní náklady pro společnost, může nastat situace, kdy by po zjištění výše soudního poplatku, společníci (popřípadě společnost) došli k závěru, že uhrazení soudního poplatku by pro ně bylo příliš zásadní, a mohlo by to způsobit situaci, že by společnost neměla dostatek financí na smluvní plnění, ke kterému se zavázala, a na základě toho by jí mohla vzniknout další škoda. Tato situace by tím pádem odrazovala společníky od podání společnické žaloby, z toho důvodu, že by bylo zřejmé, že by její uplatnění společností nevyplatilo.

Dalším problémem v této teorii, by byl fakt, že pokud by byl společník povinen nést náklady za právní zastoupení. Mohlo by to opět způsobit skutečnost,

⁷⁶ (LASÁK, Jan. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. Obchodněprávní revue, 2011, č. 3, s. 77-80)

⁷⁷ Viz kapitoly 2.5 a 2.6

kdy by společníkovi bylo jasné, že jeho výdaje za právní zastoupení bude vyšší než by byla náhrada škody, která by mu připadla z jeho podílu.

A k této teorii se může vázat další důvod, který by odrazoval společníka od podání společnické žaloby, nebo vlastně ne přímo odrazoval, ale spíše znemožňoval. Pokud by totiž došlo k situaci, že by se společník rozhodl, že uplatní společnickou žalobu, a společnost by odmítla zaplatit soudní poplatek, mohlo by se stát, že by výše soudního poplatku byla příliš vysoká pro společníka. A i přes skutečnost, že by společník mohl tuto částku zpětně, požadovat po společnosti, protože došlo k bezdůvodnému obohacení společnosti, může nastat situace, kdy i pokud by chtěl tak by výše soudní poplatku pro něj byla tak vysoká, že by na ní neměl finance.

5.2 Co je zapotřebí do budoucna změnit v souvislosti se společnickou žalobou

Institut společnické žaloby, velice podstatným institutem, který má sloužit jako ochrana společníků a společnosti. Ale ani po rekodifikaci obchodního zákoníku, který nahradil zákon o obchodních korporacích (ZOK) a určité části, jsou upraveny v občanském zákoníku (NOZ), není tento institut upraven dostatečně a z dikce zákona stále vzniká velké množství otázek, na které není nikde jasná odpověď. A proto se domnívám, že není od věci zde mít připomínky k určitým skutečnostem, a předložit k nim svůj vlastní názor jak by se daná situace mohla teoreticky řešit.

Pokud se podíváme na samotné podání, tak mi rovnou vybaví problematika spojená s hrazením soudního poplatku a nákladů za právní zastoupení. Je zde problém, že zákon nikde neupravuje řešení této konkrétní situace, v případě kdy určitá osoba podává žalobu jménem osoby jiné. V tomto případě by se tedy jednalo o společníka, který by podával společnickou žalobu, za společnost. Nikde totiž není uvedeno, komu vzniká v tomto případě povinnost uhradit soudní poplatek. V případě kdy bychom vycházeli z ustanovení § 2 odst. 1 písm. a) tak bychom dospěli k závěru, že povinnost uhradit tento poplatek spadá na společnost, jakožto navrhovatele (protože se žaloba podává jménem společnosti). Ale jak jsem zmínil v předchozích kapitolách tak nám zde může vzniknout problém s tím, že finanční vedení společnosti spadá obvykle právě na jednatele společnosti, a mohlo by dojít k situacím, kdy by se rozhodl, že tento

poplatek neuhradí a došlo by tak k zastavení řízení, a společník by tak prakticky neměl jak tuto situaci vyřešit, než tím, že by uhradil tento poplatek sám. I když na základě rozhodnutí Nejvyššího soudu, je zřejmé, že společnost je povinna zaplatit soudní poplatek, a pokud jej zaplatil společník, může jej požadovat po společnosti, protože došlo k bezdůvodnému obohacení. Tak se domnívám, že je zapotřebí, aby tato situace, byla ošetřena v zákoně. Nebylo by tedy od věci přidat do zákona o soudních poplatcích⁷⁸ bod, který ošetřoval právě situaci, kdy podává fyzická osoba žalobu za právnickou osobu. Asi nejvhodnější by bylo zde přímo stanovit, že pokud by fyzická osoba podávala žalobu za právnickou osobu, tak vzniká povinnost uhradit poplatek společnosti, ale zároveň bych zde stanovil, že v případě kdy by žaloba byla vyhodnocena jako bezdůvodná, tak by měla společnost právo požadovat náhradu za zaplacení soudního poplatku právě po fyzické osobě, která žalobu uplatnila, a také bych zde uvedl, že náhrada zaplacení soudního poplatku se ponese za majetkem osoby, a nebude se pouze vztahovat na jeho podíl. Důvod proč bych k tomu přistupoval tímto způsobem, je možnost, že by společník podal bezdůvodnou žalobu, za účelem poškození společnosti. A tak jsem přesvědčen, že je zapotřebí stanovit možnost, kdy by měla společnost způsob jak toto omezit. A v případě kdy by náhrada směřovala za majetkem osoby, která podala žalobu, a nevztahovala se pouze na jeho podíl, tak by to mělo odstrašující efekt pro tuto osobu, a tím by to mohlo napomoci zamezit podání společnické žaloby za účelem poškození společnosti.

A problematika s hrazením právního zastoupení, je také celkem komplikovaná. Nikde není řečeno, komu vzniká povinnost hradit právní zastoupení v institutu společnické žaloby. V zákoně se pouze řeší případy, kdy pokud byla žaloba úspěšná, má žalobce nárok na to aby žalovaný uhradil, jeho výdaje za právní zastoupení. Domnívám se, že je tedy zapotřebí uvést v zákoně o obchodních korporacích (ZOK), že v případě společnické žaloby bude volba právního zastoupení na rozhodnutí valné hromady, a společnost tak bude povinná hradit náklady právního zastoupení, ale opět bych zde přidal, že pokud by se jednalo o žalobu bezdůvodnou, bude mít společnost nárok na úhradu výdajů za právní zastoupení v tomto řízení, kterou bude moci uplatnit proti společníkovi.

⁷⁸ Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Další změna, která je zapotřebí se bude vztahovat k občanskému zákoníku (NOZ) a to k § 231. Ve věci reflexní škody, se domnívám, že se situace poněkud komplikuje.⁷⁹ Protože pokud by společník mohl uplatnit přímou náhradu reflexní škody, která mu vznikla na základě snížení hodnoty jeho podílu, v souvislosti s vzniklou újmou společnosti, pak by se teoreticky, mohlo stát, že by společník mohl být odškodněn dvakrát. I když zde by asi bylo nejlepší stanovit, že společník může uplatnit žalobu na náhradu reflexní škody a pokud by byl úspěšný, byla by mu nahrazena, ale pokud by došlo k situaci, kdy by následně byla podána společnická žaloba a ta byla úspěšná, musel by povinný nahradit společnosti újmu do výše škody společnosti poníženou o částku náhrady reflexní škody, a společníkovi, kterému byla nahrazena reflexní škoda, by byl povinen tuto částku nahradit společnosti. Tím by došlo k úplnému zhojení škody, a zároveň by se tím vyřešila reflexní škoda všech společníků, a společně s tím by se vyřešila situace, kdy by byl společník odškodněn dvakrát.

A nakonec bych se podíval na situaci podání společnické žaloby. Konkrétně tím myslím ustanovení § 158 a 159 ZOK. Zde nám vzniká problém v případě, kdy není zřízena dozorčí rada, a jelikož zřízení dozorčí rady je dobrovolné, tak mnoho společností nemá dozorčí radu zřízenou. Problém je v tom, že pokud není dozorčí rada zřízena, tak společníkovi odpadá povinnost informovat společnost o jeho úmyslu a společnickou žalobu tak prakticky může podat, kdy se mu bude chtít. Ovšem je důležité zmínit, že toto se pouze vztahuje na společnické žaloby uplatňované vůči jednatelem společnosti. I když rozumím, že pokud není zřízena dozorčí rada tak není prakticky koho upozornit, na tuto skutečnost. Stále si ale myslím, že by zde měla být zavedena povinnost například informovat o svém záměru valnou hromadu. A ta by následně mohla učinit společníkovi návrh na náhradu vzniklé újmy na základě § 53 odst. 3 ZOK. Tímto by se tedy opět umožnilo řešit tuto situaci, před tím než by byla uplatněna u soudu. Toto řešení by mělo určitě chyby, například pokud by se většinový společník rozhodl, že uplatní společnickou žalobu, musel by o tom informovat všechny členy valné hromady, ale právě protože má většinu hlasů mohl by rovnou odhlasovat, že jednatelem neučiní návrh na náhradu škody, a mohl by i tak podat společnickou žalobu. A pokud by se tedy jednalo, o společníka, který by chtěl společnost poškodit tak by mohl, ale to naštěstí v takovémto případě velice

⁷⁹ Viz kapitola 3.1

nepravděpodobné, protože většinový společník má ve společnosti největší podíl a tak by škodil akorát sám sobě.

Závěr

Již ve chvíli, kdy jsem zpracovával podklady pro zadání tématu k této diplomové práci, jsem si uvědomil, že institut společníckých žalob, není tak úplně v běžném povědomí ale i přes to je neuvěřitelně důležitým prvkem ochrany společnosti a společníků. Tuto práci jsem zpracovával na základě nastudované literatury, judikatorních rozhodnutí a odborných článků, které jsou všechny uvedeny ve zdrojích. A k tomu jsem využíval metody analýzy, komparace, analogie, indukce a dedukce.

Toto téma bývá často opomíjeno, ale mě ihned zaujalo. A to právě z důvodu, že díky rekonstrukci soukromého práva, přešel v účinnost zákon č. 90/2012 Sb. zákon o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) a společně s ním se změnila minimální částka základního kapitálu u společností s ručením omezeným a tím došlo k tomu, že začalo vznikat velké množství tohoto druhu obchodní korporace. A právě tento nárůst v množství společností s ručením omezeným, mě motivoval rozebrat toto téma, abych byl schopný zjistit, v čem institut společnícké žaloby spočívá, a s jakými problémy se potýká.

A podrobným zkoumáním tohoto tématu jsem došel k závěru, institut společnícké žaloby, je velice užitečným způsobem, kterým se mohou společníci společnosti chránit, před vzniklou újmou společnosti, kterou způsobil statutární orgán nebo osoby vyčtené v § 157 ZOK. A zastávám se názoru, že by tento institut neměl být opomíjen a měl by být častěji užíván, protože se tím mnoho společností domůže vzniklé škody a současně častější užívání tohoto institutu by to mohlo mít za efekt, že si jednatel společnosti bude dávat mnohem větší pozor na své jednání.

Jak jsem očekával, tak jsem při zpracování této práce narazil na velké množství problémů, které se přímo pojí s institutem společnícké žaloby. Asi největší problémy se týkají uhrazení soudního poplatku a hrazení právního zastoupení. Co se týče hrazení soudního poplatku tak zde je mnoho nezodpovězených otázek. A rozhodně by se zákonná, úprava těchto poplatků měla přizpůsobit případům, kdy podává žalobu fyzická osoba, ale podává ji za společnost a jejím jménem. Jak navrhuji v páté kapitole tak by zde mělo být myšleno i na možnost, kdy by společník chtěl uplatnit společníckou žalobu, za

účelem poškození společnosti. A velice podstatná je problematika vztahu společnické žaloby a reflexní škody. Zde je zapotřebí, aby se vyjasnili určité skutečnosti, jako například pokud by došlo k využití institutu reflexní škody a byla by reflexní škoda nahrazena pouze společníkovi, zda zanikne společnosti aktivní legitimace k podání společnické žaloby, a v případě by nezanikla, jak se bude postupovat s náhradou reflexní škody, která byla nahrazena společníkovi dvakrát, jednou v řízení o reflexní škodě, a poté v řízení o společnické žalobě.

A nakonec jsem polemizoval nad různými důvody, proč v praxi nejsou společnické žaloby téměř vůbec využívány, a došel jsem k názoru, že jsou společníci odrazováni od podání z důvodu mnohých nejasností a problémů v aplikaci tohoto institutu, a je zapotřebí aby se pozměnila právní úprava, takovým způsobem, kterým by eliminovala většinu nejasností a problematických částí.

Celkově jsem tedy došel k závěru, že pokud by došlo ke změnám právní úpravy, která by řešila problémy, které jsem rozebíral v této práci. Mohl by institut společnických žalob, začít být více používaný a dostal by se tak lépe do obecného povědomí, což by mohlo mít kladný efekt na jednatele společností. Pokud by jednatel věděl o tomto institutu, a že vůči němu může být uplatněn, byl by mnohem více opatrný a dbal by více na dodržování péče řádného hospodáře a jeho fiduciární povinnosti.

Resumé

Diploma thesis Action filed by Company member is focused on explaining what this action is and how it is used, and also this diploma thesis focuses on the problematic areas concerning action filed by company member to which i try to provide hypothetical solutions to.

In first chapter I define what action filed by company member is and where it is regulated. I also go over the previous regulation to a certain degree to outline the development of this institute. And lastly I divide action filed by company member according to against whom it is asserted.

In second chapter I deal with the filing of the action filed by company member and on the problematic areas. This chapter also deals with problems with representation of the company during the proceeding. And lastly it deals with problems with judicial fees, submission deadlines and statutes of limitations.

In third chapter I outline the issues which are bound to action filed to company member. Those issues are proving the damages, misuse of action filed by company member and effectiveness of action filed by company member. I also go over the institute of reflective damages because it can be interwoven with action filed by company member.

Fourth chapter goes over alternative methods which could work as action filed by company member inside the corporation.

And in the fifth and last chapter I deals with use of action filed by company member. And it also includes hypothetical ideas why actions filed by company member aren't used. And finally I provide some ideas how to deal with the problematic areas by changing legislation.

Zdroje

Seznam použité literatury:

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Zákon o obchodních korporacích: komentář. 3. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2020. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-799-6.

LAVICKÝ, Petr. Občanský zákoník: komentář. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-529-9.

ČERNÁ, Stanislava, ed. Obchodní korporace a ochrana slabší strany. Praha: Wolters Kluwer, 2017. Kolektivní monografie (Wolters Kluwer). ISBN 978-80-755-2555-0.

DVOŘÁK, Tomáš. Společnost s ručením omezeným. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, 650 s. Vědecká monografie. ISBN 978-80-7478-633-4.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. Obchodní zákoník: komentář. 13. vydání V Praze: C.H. Beck, [2010]. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-354-7.

CHALUPA, Ivan, David REITERMAN a Jan GRINC. Základy soukromého práva. VII Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova skripta. ISBN 978-80-7400-674-6.

Seznam použitých odborných článků:

LASÁK, Jan. Ve jménu korporace: derivativní žaloby vůči členům statutárního orgánu. Obchodněprávní revue, 2010, č. 3, s. 74-81. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

GÜRLICH, Richard. Společnost s ručením omezeným – právo společníka na informace, společnická žaloba, právo společníka na podíl na zisku. Novinky z rekonstrukce - advokátní kancelář GÜRLICH & Co., 2014, č. 13, s. 1. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

(LASÁK, Jan. Tahle země není pro slabý: vstupní hypotézy minimálního využití derivativních žalob. Obchodněprávní revue, 2011, č. 3, s. 77-80). In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

(BROULÍK, Jan. Zneužití derivativní žaloby a povinnost platit soudní poplatek. Právní rozhledy, 2012, č. 3, s. 97-100). In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Seznam použitých právních předpisů:

Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 531/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam použité judikatury:

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 2008, sp. zn. 29 Cdo 2154/2007. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 4354/2008. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2020, sp. zn. 27 Cdo 2708/2018. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3704/2009. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 3. 2003, sp. zn. 29 Odo 871/2002. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 9. 2010, sp. zn. 29 Cdo 2308/2009. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 29 Cdo 745/2011. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2009, sp. zn. 29 Cdo 3180/2008. In: Beck-online [právní informační systém]. Nakladatelství C. H. Beck. Dostupné z: <http://www.beck-online.cz/>

Další zdroje:

Důvodová zpráva k zákonu č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Seznam použitých internetových zdrojů:

NEVRKLA, Luboš. Společnická žaloba dle zákona o obchodních korporacích [online]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecnicka-zaloba-dle-zakona-o-obchodnich-korporacich-96985.html>

LASÁK, Jan. Žaloby minoritních společníků (akcionářů) aneb mají obchodní společnosti a jejich manažeři důvod k obavám? [online]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zaloby-minoritnich-spolecniku-akcionaru-aneb-maji-obchodni-spolecnosti-a-jejich-manazeri-duvod-k-obavam-68074.html>

Deimelová, Markéta. Kdo je ve výhodě? Reflexní škoda a odpovědnost jednatele společnosti s ručením omezeným v ČR a Rakousku [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/kdo-je-ve-vyhode-reflexni-skoda-a-odpovednost-jednatele-spolecnosti-s-rucenim-omezenym-v-cr-a-rakousku-102656.html>